

ЧАСОПІС ХРЫСЬЦЯНСКАГА СУМОУЯ

Діча наш,
каторы ёсьць у небе,
свяціся імя Тваё,
прыйдзі
валадарства Тваё,
будзь воля Твая,
як на небе так і на
землі. Хлеба нашага
штодзённага дай нам
.сéньня. і адпусьці нам
грахі нашы, як і мы
адпушчаем вінаватым
нашым. і ня ўводзь нас
у спакусу, але збаў
нас ад злога.

Багародзіца
Дзева,
радуйся,
ласкі поўная Марыя,
Господз 3 Габою.
Багаслаўленая Ты
між жанчынаў,
і багаслаўлены
плод улоньня
Твайго,
Ты бо нарадзіла
Спаса душ нашых.

Натальля АРСЕНЬНЕВА**ВЯЧОРНАЮ ПАРОЮ**

Вечар неба хварбуе ў гарачыя тоны,
чыстым золатам густа залоціць рабіны,
– і здаецца паветра густым і зялённым,
бы вада у вазёрах, зялёных ад ціны.

Гаснуць косы на вежах гатыцкіх касыцёлаў,
запалаючы шыбы дзіўнымі агнямі.

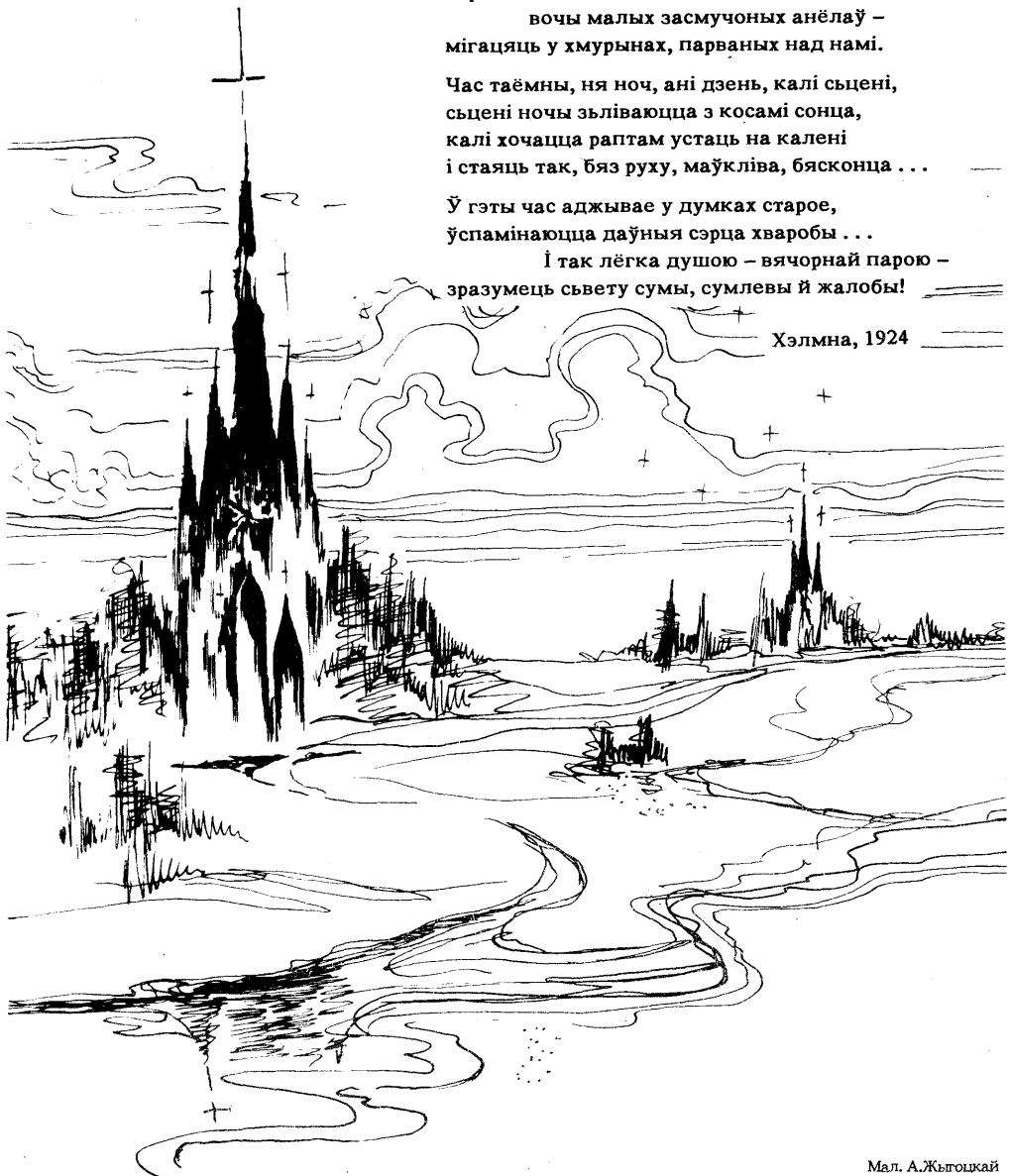
Зоры –
вочы малых засмучоных анёлаў –
мігациць у хмурынах, парваных над намі.

Час таёмы, ня ноч, ані дзень, калі съцені,
съцені ночы зъліваюцца з косамі сонца,
калі хочацца раптам устаць на калені
і стаяць так, бяз руху, маўкліва, бясконца . . .

Ў гэты час аджывае у думках старое,
ўспамінающа даўнія сэрца хваробы . . .

І так лёгка душою – вячорнай парою –
зразумець съвету сумы, сумлевы й жалобы!

Хэлмна, 1924

Мал. А.Жыпольскай

Казімер СВАЯК

МЫСЛІ НА ВАЖНЕЙШЫЯ СВЯТЫ ГОДУ

ТРЫ КАРАЛІ, АБО БОГАЯЎЛЕНЬНЕ

(6 студзеня)

1. Сяньняшняга дня абходзім тры здарэнныі праз каторыя людзі пазналі ў Хрыстусе Бога самога. Тры мудрацы з Усходу аддаць Яму паклон. Пры хросце ў Ярдане Ян Хрысціцель і іншыя чулі голас Божы над Ерузалем: "Гэта мой Сын наймілейшы". А на вясельль ў Кане ўчыніў Езус першы щуд і "уверылі ў Яго вучні". На памятку гэтых здарэнняў у касьцеле лацінскім пасьвячаюць кадзіла і крыйду, а ў славянскім – ваду ў рэках і ставах.

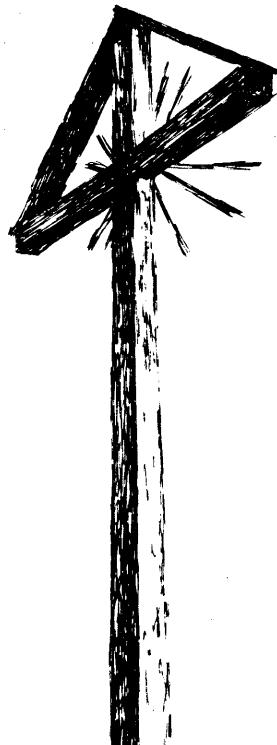
2. Афіравалі мудрацы малому Езусу мірру, кадзіла і золата. Mіrra – на знак Яго людзкай натуры, золата – на знак каралеўскае годнасці, а кадзіла – як Богу самому: бо кадзіла азначае малітву. Прызналі гэтай афірай у Езусе Бога і чалавека ў ваднай асобе. – Ня стыдайся, браце, выявіць веры сваей у божства Хрыстуса, ці то ў доме Божым, ці ў хаце. "Хто прызнае Мяне прад съветам – вучыць Хрыстус – таго і Я прызнаю прад Айцом майм".

3. Цуд у Кане, гдзе Хрыстус на просьбу Марыі перамяніў ваду ў віно, служыць для нас навукай, як мае верыць у заступніцтва Марыі прад Богам. "Віна ня маюць" – шапнула Марыя да Сына, відзячы турботу маладых. Езус паслухаў маткі, бо ўжо прышла хвіліна паказаць съвету, хто Ён. Даканаў цуду і паверылі Яму, што Ён пасланец Божы. А падчас хросту на Ярдане засьведчыў тое-самае Дух Святы ў пастанцы галубка, і голас з неба Айца: "Гэта Сын мой – Яго слухайце". А ты, ці пільна слухаў голасу Божага ў сваім сумленні? Ці ахвотна слухаў наказаў Христовых у сънятой Евангеліі? А мо' калі выступаў напрочыні веры нашай, ня знаючы яе і забываючы слова Езуса? "Гора крывадушным!" Пастанаві съмела і ўсходы прызнаваць Езуса Богам праўдзівым.

З малітавніка "Голос душы"
(Вільня, 1926)

ТРЫПУТНІК

Р
АЗЬМІ
СВАЁ
РАЗДАРОЖЖА

Мал. Г. Іойко

Гой, хто дзярэцца празь нетры, і той, хто – гэй, падвязі! – шыбуе гасыцінкам, не разумеюць адно аднога, пакуль не перамсняцца мейсцамі. Але спадае раптам гэтаму пад ногі чароўны клубочак і бязыц паперадзе – і расступаецца гушчар, і небарака, што навомацак прадзіраўся праз бясконція пасткі, ужо ймчышь, бы падхоплены нейкаю сілаю, наусустреч сваёй недасяжнай мэце. А широкі гасыцінец неспадзеўкі закручваецца вузламі ў губляеца ў нетрах заклятага места – і затуляеца далягляд, і вось ўжо зух, што ўпружана крочыу напяраймы свайму щасцію, няўцімна блукае між пачвараў нейчага трывальненя.

... Я выбіраю шлях – ці шлях выбірае мянэ? ... На тры бакі разъбегліся напрамкі. Кудою пойдзеш? – пытаецца раздарожжа, вартаўнік лесу. Налева – каня згубіці, наўпрост – галавы не знасці, направа – пры галаве й пры кароне быці, цэлы съвет здабыці, падказвае ўсяведны камень. Вагаеца падарожны. Наступны крок мусіцца пераважыць разам з ўсім папярэднім, выявіці кірунак. Рух, які дагэтуль быў засяроджаны на сабе, тут қанцэнтруеца ў свой вышэйшы кшталт – роздум – і засяроджваеца на мэце. Чаму я тут апынуўся? чаго шукаю? Адказ ёсьць пропускам у наступнасць.

Кудою пойдзеш?

Падарожны робіць крок. Адолывае прыступку да свабоды.

... Але што засталося ў раздарожжы, якая таямніца праз гады не адпускае чалавека й прымушае ўрэшце вярнуцца назад? Цяпер ён бачыць адваротны бок мудрага каменя і нават не чытаючы ведае, што там напісана. Што на кані ўсё адно ніяк ня ўзьехаць на стромкія вершыні. Што здрада – цана кароны. Што страваная галава знў прырастаете ад кроплі жывой вады. Якая карысьць чалавеку, калі ён здабудзе цэлы съвет, а душы сваёй пашкодзіць? – надпіс, які, падводзячы рысу, апяразвае камень, ды съпереду толькі й было відаць: ...здабудзе цэлы съвет ...

... А колішнія раздарожжа абярнулася скрыжаваннем будучага й мінулага, зямлі й нябесаў, і эрушыліся цені, і праступкі, лучачы ўсё, праменны Крыж.

Вазьмі сваё скрыжаваньне, ідзі за Мною ...

Тут – апошняя прыступка да твае Свабоды. Да твае Існасці.

АБ СЬВЯТАРСКІМ ПАКЛІКАНЬНІ

а. РОБЕРТ ЯЗЭП ТАМУШАНСКІ

СЬВЯТАР АДЧЫНЯЕ НЕБА

Госпадзе Ісус Хрысьце, Ты прыйшоў на съвет, каб ратаваць загінуўшых, а дзеля таго ўстанаві съвятарства ў Царкве, якая мае да канца вякоў прадоўжваць Твою працу на зямлі. Дай нашаму многапакутнаму народу добрых съвятараў і съвятое духавенства, каб усе, якіх Ты выбраў ад вякоў на Сваю службу, пайшли ахвотна за Твоею голасам! Узмачні іх у Сваей службе дый блаславі іхную працу. Амін.

"Дай нам, Госпадзе, убачыць Твою ласку, даруй нам збаўленне Твое!" (Іс. 84, 8).

ДАРАГІЯ МАЛАДЫЯ ПРЫЯЦЕЛІ!

Сёняння звыяртаюся да Вас, Беларуская Моладзь, якіх у 24-ю гадавіну сваіх съвятарскіх съвячэнняў, якія адбыліся ў юнацкім горадзе Кеніштэйн 2 снежня 1966 году. Радзіўся я ў Но-Ёрку як сын і ўнук эмігрантаў, якіх пакінуў сваю Башкайчычину на пачатку гэтага стагоддзя. Гавару і пішу па-беларуску - "простай", мовай, якую гаварылі ў дзедам у сваіх малодых гадах. Паслы мусіў вучыцца ў ангельскіх і французскіх школах у Канадзе, ды ў духоўнай семінарыі ў Німеччыне, але беларускай мовы ня спрабую і на здродзе не не стыдлюсь, але вельмі цяну і люблю, як прыношы і дарагі дарунак Башкайчычыны.

Паслухайце маіх пару слоў!

"Праходзячы недалёка мора Галілейскага, Ён (Ісус Хрыстос) убачыў двух братоў, Сымона, называнага Пятром і Андрэем, брата яго, закідачымі сёткі ў мора, бо яны былі рыболовы, і кажа ім: Ідзіце за Мною, і Я зраблю вас лаўцамі чалавекаў. І яны зараз-жа, пакінуўшы сеці, пайшли за Ім" (Мацьвей 4, 18-20).

Чаму ў нас так мала нашых съвятараў і наогул беларускага духавенства?

Сапраўды гэтая праблема (мы яе ўсюды адчуваем) не малая для нашага народу. Ці то Бог аб нас ў сваіх планах забываўся? Але так думачь немагчыма.

Трэба ведаць, што духоўнае прызваньне – гэта справа і Божая і людзкая. Госпрад Бог выбірае і кліча людзей да Свае службы. Аднак съвятары ня звальваюцца з неба ўжо гатовыя. Бог выбірае съвету маладых людзей: запрошвае і кліча іх, але ці яны слухаюць і прыймаюць гэты голас?

Што нам кажа аб гэтым наша гісторыя?

Мы бачым, што за часу Вялікага Княства Літоўскага – часоў нашае незалежнасці – жыцьцё Грыка-Каталіцкае Царквы пульсавала вельмі жыва: мы мелі даволі сваіх съвятараў, біскупau, манахаў і цэрквой. Але ворагі нашыя палітычныя з усіх бакоў сталі таксама ворагамі царкоўнымі: яны зналі, што Царква грае вялізарную ролю ў грамадzkім жыцці. Нашы юніяцкія съвятары працаведвалі па-беларуску, дыс з таго і людзі былі съведчыцамі свайго паходжання. Але пасля трагічнага скасаванья нашае Гржка-Каталіцкае Царквы, гад націскам ворагаў беларуская царква падніскага абраду фактычна ўтраціла свой характерист: пакрысе становілася польскай, а праваслаўная пачягнула ў бок расейскай. Так з двух бакоў на-

род траціў сваю нацыянальную съядомасць найбольш звіны духавенства.

Ак толькі ў пачатку гэтага стагоддзя з нацыянальным адраджэннем пачынаецца адраджэнне царкоўнае, ды паўстаіцца нэа-Уніяцкая Царква: нашы юніакі – съядомияя беларусы – вучыца на съвятароў. Бог і цяпер, у 1990 годзе, кілі беларускую моладзь. Нам толькі трэба прымосьць да сэргія Ягоны кліч.

Сам Ісус Хрыстос гаворыць аб "вялікім жыве", аб "съпелі ніве", але – кажа – "маты жансцоў", ды "празіце гаспадара, каб прыслучаў больш працаўнікоў на сваю ніву".

Праўда, Бог зьяўляеца першую прычыну ўсяго, што дзеешца, але Бог не звязывае нас аз су-працоўніцтва: мы молімся і кажам: "Божа, памажы!" – але Бог адказвае: "Ты сам не зяяй!". Гэта стагоддзя – гэта эпоха дзеянняў.

Адна з прычын нашага духавенства ёсьць матэрыялізм. Матэрыялізм – вораг цэзальму: вучыць нас шукальці і прадавальці і жыць не дзяя вечнасці, а дзеля гэтая зямлі, як жывеліна.

Другая прычына, што маладыя людзі адкладаюць голас Божы – гэта супрапоў башкью. Вельмі цяжка зразумець, чаму веруючыя, а нават пабожныя башкі, ставяць перашкоды і розныя цяжкасці сваім дзеям, каб не пусціць іх на Божую службу! Відаць, што яны не разумеюць вартасць духоўнага стану. Яны забываюць, што іх дзея – гэта Божая ўласнасць: Бог мае большае права да нашага дзяцяці як вы самі. І вы, башкі – толькі аглакуны ваших дзяяць, а не паны й на "богі".

Часам башкі фальшива разумеюць, што дзяя, адданае Богу, стане нещасціцым. А нашае жыццё нам съведчыць, што поўнага шчасця на зямлі няма – такое магчымае толькі ў Бога. Съвяты Аўгустын таксама перш шукá на зямлі шчасця, а пасля пераканаўся і казаў: "Неспакойнае нашае сэрца, Божа, пакуль у Табе не супачыне". Дый у кожным стане ёсьць свае цяжкасці – гэта ёсьць частка нашае спадчыны ад нашага башкі Адама.

Башкі адказваюць за духовае дабро дзяяць: калі не пазваляюць ім служыць Богу, дык съягніць Божую кару на сябе й на дзяяць.

І яшчэ прычына, чаму ў нас мала нашых съвятараў: моладзь не разумее, што ёсьць Хрыстовы съвя-

тар.

Мудрія і святія люді мілі глибоку павагу да святарства. Свв. Францішак з Альзу казаў: "Калі-б я сплаткі анёла і святара, дык перш пакланіуся б святару". Бо і сапраўды святару падзеная большая ўлада як анелу: святару Ісус Христос аддаў поўную сваю ўладу - адпускаць грехі, адправіць Найсвятыю Ахвяру і іншыя Тайны. Христос казаў: "Як Мянне паслаў Айця, так Я пасылаю вас..."

Значыць, для мільёнаў душ святар адчыняе неба і звальнене ад путаў греху. Тады-ж прадусівае кожуцу і пішуць, што святар ёсьць другі Христос, бо в ўсей сваій службе заступае Самога Христа.

Іншер трэба спытацца, хто можа стаць святаром?

Першы знак - гэта добры намер або інтэнцыя, каго хто ясна пазнае Божую волю і хоча за ёю ісці.

а. ЯЗАФАТ

ПОКЛІЧ ХРЫСТОВЫ

На вы Мянне выбралі, але Я вас выбраў і паставі вас, каб ішлі і прыносялі плод, і каб плод ваш трывала...

(Ян 15, 16)

Роздум пра сябе самога ў розных жыццёвых становішчах ды перасэнсаныне сваіх дзеяў займаюць кожную маладую асобу, якая свядома ставішца да жыцця. Пры гэтым юнак із дзяяўчына неаднойчы задаюць сабе пытанні: куды? які? якую прафесию абразаць? якім чынам я буду найбольш карысны людзям із Богу? Зазычай, начапакту цяжка знайсці алказы на тая пытанні. Тады юнак пачынае упарты пошук "свайго мейсца" ў людскім грамадзтве; з аднаго боку ён узважае свае магчымасці, здольнасці, таленты і прыхильнасці, з другога боку - ўсведамляе сур'езнасць і важлівасць свайго выбара.

Але такі падыход выглядае наліт спрошчаным, бо чалавек, як відома, ёсьць Божым стварэннем, якому Воляю Божай даўно ўжо вызначаны жыццёвы шлях, мейсця ў грамадзтве й гэтаўная высокая мэта. Госпад Бог наилепш ведае чалавечую істоту, ейнай думкі, мрой, жаданні ды здольнасці. Святое Божае Вока ѹмкіў пранікае ў глыбіню людзкое душы і ў сваій бязмернай любові кішка яе да чагося добра, гуманнага, высокага і святога. Але гэты Божы ўздел у нашым выбары албываецаць, такія дзялкіта, пышточна і негрыкметна, што стварае уражальне поўную самастойнасць і незалежнасць чалавечасці асобы. Бог жадае, каб чалавек сваі вольнаю волю выбраў Божую волю і алказаў Богу "ТАК". Але часам бывае цяжка звяздзіць гэты крок, часам бывае нялігка распазнаны, куды менавіта кіча мянне Госпад. Аднак такі стан ня можа працігацца бясконцем, і ўрэшце малады чалавек, пасыль доўгіх ды бысплінных пошукаў, знаходзіць правільні шлях, той, які прызначыў яму Бог. І тады юнак усьведамляе, што перад ім стаяла альтэрнатыва: абразяць лягчайшы, зручнейшы, выгаднейшы шлях у жыцці, альбо шлях больш складаны і небясьпечны, але той, што Бог абраў для яго. І тады ў сэрэй юнака звяздзіць ўтэуненасць у спрабаўданні Божага задання, нараджаеца разласць выканання Божага волі і гатоўнасць ісці чынціць усё, што загадае Усвятыні.

Дык хто мае жаданыне служыць Богу - дзеля любові Бога, дзеля несьмяротных людзкіх душаў, ахвяравацца для Царквы і для Божага народу.

Другі знак: хто мае адпаведныя якасці - фізычныя, марьяльныя і духовыя.

Трэці знак: прыняцце царкоўна ўладаю.

Калі такія знакі ў каго ёсьць, дык ён мае Божае прызванне - кілч, і таму чалавеку абавязку трэба Бога паслухаваць і пайскіць да ўстутіць - ці то ў законны, ці ў духоўны стан. Трэба абсалютна здацца на Божую волю. Хто ж Бога не паслухаете і адверніцца ад Божае службы, той ня будзе шчасльві на зямлі і адкажа на Божым Судзе.

Магчымы, што Бог кілча і Цябе, малады чытага, да службы ў Царкве для нашага народу. Ці ты маеш адвалу пайскі Божым съледам? Маліся, каб Бог даў Табе святыло розуму і сіту Волі!

Рым, 3 снежня 1990 году

Ісус Христос у часе Свайго зямнога жыцця абраў дванаццаць апосталаў, якіх зрабіў съведкамі Сваіх справаў, Свае наўкі, чудаў ды Свайго слáнага Уваскрóшання. Наш збаўца даў ім наказ дабравесцілю людзтву. Ён іх абраў міх усяго гэбрейскага народу на тое, каб яны сталіся Ягонымі пасыльдўнікамі й духоўна трансформавалі сябе і ўесьці. Іншер таксама Христос кілча абраных ім юнакоў ды дзяўчат да самаадланаага служэння Богу ў манасцістане.

Юнак свядома й дабраахвотна прыракаеца Богу ў Чысціні, ПАСЛУШНСТВЕ І БЕДНАСТЬІ і пад гэты ўчынак робіцца манахам, чалавекам, які ахвяруе Богу сваё цела ў агульным прызісе ўзнаўлення людзкага роду, магчымасць стварыць сям'ю; ахвяраваць сваю волю, дабраахвотна абраўшы паслущнства волі Божай праз накірункі настаяльнікаў; ды ахвяраваць усю сваю ўласнасць, якую міг ці мог яшчэ прыдабць. Праз гэты герайчны ўчынак манах разрываете троі наймацнейшыя путь гэтага съвету: путь чылеснай пажадлівасці, ганарлівасці й прагавітасці. Праз гэту велічную ахвяру манах стаецца падобным да бязжоннага й чистага, паслухмнага да самеа крыжко-вае съмерды ды ўбогага Христа. Манах стаецца ахвяраю ўсёсланення на містычным ахвярніку Христовым - ахвяраю ад сябе, ад свае сям'і, раздзіні, ад вёскі ці места, ад усего народу і ўсяго людзтва.

Пасля вышэйсказанага нібыта выглядае, што манах ёсьць найменшаслужаю істотаю на зямлі, ягняткам, якое Бог выбраў Сабе ахвяраю, а людзі ахвотна ўскладаюць яго на ахвярні за свае грехі ды злачынствы. У сапраўднасці ж манах ёсьць найшаслужаю істотаю на зямлі! У той час як людзі турбуоцца сямейнымі справамі і дзеяньмі, манах, свядома адмовіўшыся ад сямейнага жыцця прырачэннім чысыцін, у радасці спакою моліцца, вучыць і выхоўвае людзкія душы і праз тое стаецца духоўным балькам для мноства духоўных дзяяй. Даруючы людзкія грехі ў съвяты Таямніцы Споведзі, манах-святар дарыць гэтым душам новае чистае жыццё - жыццё Божага блаславення, ён гэтыя душы духоўна нараджае да новага жыцця ў Хрысці. Калі манах-святар жывіць людзей съвятым Целам Христовым у Таямніцы Эухарыстыі, ён падносіць гэтую нябесную справу лыжачкаю - так, як макі гадуе

сваіх немаўлятак. Як духоўны батька, манаҳ-святыар бласлаўле ды наўчае сваіх духоўных дзя-цей і так выконвае сваі наўшыншайша пакліканьне духоўнага батькоўства ў Царкве Хрыстовай, і тым прыпадбянецца да Бога Айца.

Найялікшую ахвяру складае манаҳ прырачэннем пастушнства. Госпрад Бог стварыў чалавека паводле образу свайго, стварыў яго вольным, і таму кожная чалавечая істота прагне быць вольнаю. Усякі ўцік ейнае свабоды ці то з боку людзей, ці то з боку дзяржавы ўспіраваеша негатыўна ѹ балюча датыкае асобу. Таму стае незразумелым, чаму хтосьі дабрахвонта съядома хоча зрабіца работам, слугой кагосцы. Манаҳ стаецца слугою Бога, а Усявішні ёсьць вольным, ад нікога ѹ нічога незалежным, бо нікто ня можа амбежаваць Боскае Свабоды; і таму манаҳа можна назваць слугою Свабоды, слугою Божае Волі. Асабістая воля манаҳа ѹла ваеца ў съятую волю Бога, і дасканалае выкананье гэтае волі поўніць манаҳа глыбокім съявітам спакоем, радасцю ды на-дзеі (а нават упэўненасцю), што ён атрымае нябесную нагароду. Воля Божая ѹ жыцці манаҳа прайяўлеца ѹ беражлівым захаванікам наста-ильникаў ды ѿ інтymным малітоўным дыялогу з Богам.

Трэцім прырачэннем, што дае манаҳ Богу, ёсьць прырачэнне эвангельскай беднасці. Тым часам як людзі тлумяцца ѹ штурхаюца дзяля на-бытку грошай, багацьцем ды камфорту, манаҳ пагарджае гэтым багацьцем, трымае ѿ памяці слова Хрыста: "Як цяжка багатым увайсыць ѿ Царства Божае!" (Мк. 10, 23), і съядома за прыкладам Хрыстовым выбірае беднасць. Прырокшыся беднасці, манаҳ адмаўлянецца ад якое-кольвецы ѹласнасці ѹ ня можа тымі рэчамі, што дало яму брацтва, распіраджаща інакш як са згоды наста-ильника. Такі стан ёсьць магутным сродкам суп-

раль усялякага ѹбагачэння і ѿнутрана разыня-вольвае манаҳа, таму што ордэн (Закон) дае яму тры неабходных дзяеля жыцця рэчы: алзеньне, жытло ды харч.

Такім чынам, з вышэй сказанага бачна, што манаҳскі стан сапраўды ёсьць найдасканальнішым, найчасцісліўшым, найсвяцейшым і найспакай-нейшым станам на зямлі.

Яшчэ мік людзей пацырана памылковая думка, што ѿ манаҳскі стан усялякаюць ал съвету асобы, пакрыйданыя жыцьцём, расчараваныя ѿ шуканьні ідэалу ѿ чиста чалавечай любові, якія перажылі жыцьцёвую трагедгу ѹ. г.д. У сапраўднасці ж гэта ня так. Маладыя людзі, уступаючы ѿ манаҳскі стан, нікім і нічым не прымушаныя, съядома выбраюць менавіта яго, бо ведаюць, што ён ёсьць вышэйшым і дасканальнішым ад шлюбу. Уступу ѿ манаҳскі стан – гэта ня ўцекі ад грамадзтва, а ўменыне своечасова засыерагчыся ал ягоных за-гануа. Манаҳ актыўна пракце ѿ грамадзтве, мік людзей, духоўна ўзвышаючыя яго, маральна ачышчайчыя ѹ даючы яскравы прыклад высакародзтва, самаахвярнасці й малітвы.

Манаҳскі стан ня ёсьць анахранізмам іш зъяваю, якія ня мае будучыні, але ёсьць съявітам станам лепшых сыноў і дачок народу, якія глыбока зразумелі Хрыстовы покліч "ЦІЗІ ЗА МНОЮ!" ды ад-важна пайшлі за Хрыстом. Можна сказаць, што той народ, які нараджае з крыва хрысціянскіх пакутнікаў маладых манаҳаў ды манаҳніяў, ёсьць сапраўды Божым народам, съядомым, вольным, вартым свайго сладчынага мінулага і ѿпэўненым у сваіх будучыні.

а. Язафат ЗСБВ (Закону Святога
Базыля Вялікага),
выкладчык Вышэйшай Духоўнае
Сэмінары аа. Базыльлянау ѿ ўльвове.

Львоў, 11 кастрычніка 1990 году

ЮРАСЬ ЗАКРЭУСКІ

АДГУКНІСЯ НА ПАКЛІКАНЬНЕ

Ідэя аб адраджэнні Грэка-Каталіцкае Царквы на Беларусі вяртаецца ѿ съядомасці грамадзтва. Нягледзячы на доўгія гады атвізайці, беларусы прагнунць духоўнасці ды, падобна ішым зўр-пэйскім народам, ішуль у сваіх патрэбах да Господа нашага Ісуса Хрыста. У розных куткох Беларусі пастуслі суполкі прыхільнікаў дадзенай Госпадам нашым продкам Грэка-Каталіцкае (Уніяцкае) Царквы.

Гэтая суполкі і могучы стацца сапраўднымі па-радфіяльнымі супольнасцімі ды скласці нашу Царкву, але толькі тады, калі сирод беларусаў знойдзіцца тыя, хто вырашыць прысьвяціць сваі жыцці служжынню Госпаду ды пашырэнню яго-най праўды ѿ сваім народзе.

Той з нас, хто адгукніце на съятыарскае па-кліканьне, мусіць авалодзіць Хрыстовай навукай, каб паслья на прынагу ѿсяго свайго жыцця зда-бываць сакрамант съятыарства, съведчанынем уласнага жыцця заахвочваць людзей больш за ўсе на съеце любіць Бога, дзяліцца зь людзьмі дарамі атрыманага съятыарства ды сяброўствам з Ісусам Хрыстом. Толькі той у поўнай ступені здо-лее зразліваць сваё съятыарскае пакліканьне, хто будзе ўвесі час адкрытым да людзей, да іх-ных жаданняў, пытанняў ды патрэбай.

Прыняцьце съятыарскага пакліканьня для Грэ-

ка-Каталіцкай (Уніяцкай) Царквы на Беларусі апрача ѿсяго вымагае цвёрдай адланасці ды жа-даньня несці людзям слова Божае ды маліца Богу ад свайго ўласнага нацыянальнага імя, якое нам даў Бог, ды ѿ натуральнай форме – праз свою родную мову.

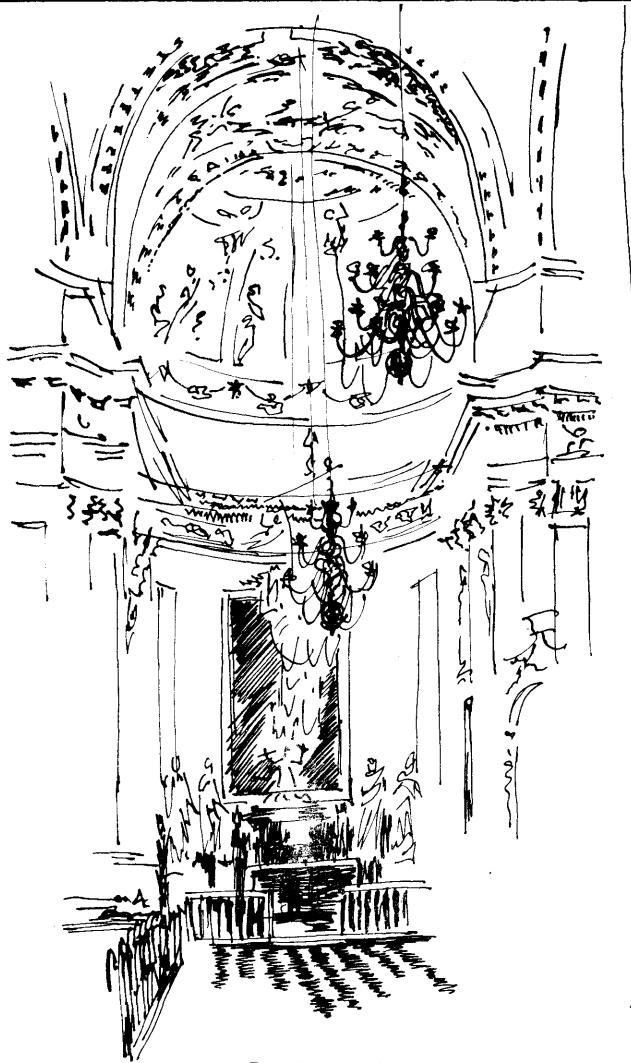
Доўгія гады на нашай Бацькаўшчынне ня было ўмову для існавання Беларускае Грэка-Ката-ліцкае (Уніяцкае) Царквы. Але нашыя выдатныя съятыары як Уладзька Часлаў Сіліович, а. Леў Гарошка, а. Язэп Гэрмановіч ды ішнія на чужынне маліліся перед Богам за лепшыя для нашеа Царквы часы. Бог пачуў гэтыя малітвы ды таму се́ньня нам дагламагае.

Сёньня ў аднаўленыні грэка-каталіцтва на Беларусі спрыяюць нам таксама нашыя атчаверцы на Украіне. Чхаславаччыне ды ѿ ішніх краінах, а таксама нашыя суродзіцы за мяжой.

Дзякуючы гэткай падтрымы, тыя беларусы, якія се́ньня прымуць съятыарскае пакліканьне, пройдзіц курс навукі Хрыста ды атрымаюць съя-тарства ѿ грэка-каталіцкіх сямінарыях Украіны, Чхаславаччыны і Заходнія Эўропы, каб паслья служыць Богу на Бацькаўшчыне.

Будзем маліца за съятыарскія пакліканы з Беларускага народу!

Слава Ісусу!

Ігар БАБКОЎ

УНІЯ, АЛЬБО ЗАЛАТЫ СОН КУЛЬТУРЫ

Кожная ідэя мае сваю гісторыю.

Унія пачалася з палітыкі, працягвалася як лёс народу, знайшла сваё завершаньне ў мэтапіфізыцы.

Сеньня – Унія – залаты сон Культуры, мроі пра універсалізм і надканфесыйнасьць у небіясъпечным суседстве нецярпіма-канфесыйных нацыяў.

Канфесія – інструмент улады. Унія – сродак волі?

Волі – дзеля чаго? Што будзе паяднана Уніяй, якім зъместам яна будзе жывіцца? Якія Храмы пабудуе?

Наважуся сцьвердзіць, што Храм Уніі ўжо пабудаваны. Гэты Храм – Беларуская культура. Менавіта тут працягваўся і быў спраўджаны ёйны лёс, тут яна заўсёды жыла, жыве і жыць будзе. Толькі тут яе немагчыма скасаваць, зьнішчыць, пазбавіць маёмысці. Толькі тут яна рэалізавалася як мае быць у спраўднасці.

Скарына і Гусоўскі, Сапега і Сматрыцкі, Купала і Абдзіраловіч, Гэніуш і Арсень-нева – ёйныя апосталы.

Мы – ёйныя служкі.

КІТЭЖЫЙ ПІЦІ ПЁТРЫ

ПАНЯЦЬЦЕ БОГА

Ёсьць Бог і ёсьць створаны Ім съвет. Як Боская праява, съвет неадлучны ад Бога. Глыбінным зъместам гэтае лучнасці ёсьць таямніца жыцця, сукрытая ў Боскай прыродзе. На пытаныне Майсея пра імя Божае Бог адказвае: "Я ёсьць Існы". Бог ёсьць вытокам жыцця, ад якога жывіща створаны Ім съвет. Богу ўласціва якасьць Абсалюту. Такім чынам, Ён адзіны ёсьць жывы Сам праз Сябе, тады як усялякае стварэнне ёсьць жывое праз Бога як першапрычыну жыцця.

У Святым Пісаныні Існы адкрываецца нам як Дух, Любоў і Слова.

Бог ёсьць Абсалютны Дух. Усё астатніе стасуецца зь Ім як болей ці меней матрыйальнае. Аднак немагчыма ўяўіць Бога толькі і адзіна ў якасці Абсалютнага Духу, як немагчыма ўяўіць Абсалютнае Нішто. Боскі Духовы Абсалют прасякнуты Любою. Любоў праяўляецца ў асаблівай пачуцьцівой самасвядомасці – "Я люблю!" – і празе творчае дзея ў напрамку ўлюбёнаага. Слова, альбо Логас, ёсьць творчаю існасцю Бога.

Стварэнне съвету – гэта творчая дзея Боскае Любові. Вянцом стварэння зъяўляецца чалавек. У ім сканцэнтраваная ўся Боская задума.

ДАБРО І ЗЛО. ГРЭХАПАДЗЕНЬНЕ

Нейкі дзяцюк звяярнуўся да Ісуса Хрыста словамі: "Настаўніку добры". Хрыстос адказаў: "Чаму клічаш Мяне добрым? Адзін Бог добры".

Паняці добра й зла ёсьць паняціямі створанага съвету. Бог узрасціў дрэва пазнання добра й зла "эз зямлі". Створаны съвет ня можа быць абсалютным дабром, таму што ня мае якасці Абсалюту. Вынікова, ён зъмішчае ў сабе элемэнт зла. Але ён гэтаксама ня можа быць і абсалютным злом. Дабро й зло ў створаным съвеце адначасныя. Біблія съведчыць нам, што яны "растуць" на адным дрэве. Дабро й зло ў створаным съвеце адносныя, як адносна ўсё ў дачыненіні да Бога.

Неабходна адзначыць, што паняці добра й зла звязваюцца з паняціем пазнання. Спосабам пазнання ёсьць прайнаўчы аналіз, які складаецца з супраць-

стайленьня і супастайленьня пазнанага й непазнанага ў іхнай арыентыцы. Кожная праява непазъбежна ёсьць арыентавана альбо ў кірунку добра, альбо ў кірунку зла. Дабром для чалавека зъяўляецца тое, што вядзе яго да жыцця; злом – тое, што нясе яму съмерць.

За мяжою ўяўлення знаходзіцца нерэальнае. За мяжою чалавечага ўяўлення знаходзіцца абсалютная съмерць. Абсалютная съмерць і, адпаведна, абсалютнае зло, нерэальныя ўжо з тae прычыны, што яны прызначаныя да разбурэння, а не будавання, і таму іхнім вынікам можа стацца толькі самазнішчэнне.

Абсалютная съмерць – гэта Абсалютнае Нішто. Калі гэтае суднесці з тым, што Бог ёсьць Абсалютам Духу, а значыць, таксама, нейкім чынам, Абсалютам Нішто, тады магчыма падыйсці да высновы, што Бог

ёсьць прычынаю ўсіх прычынаў, у тым ліку й зла, якое нібыта зьяўляеца адною з Ягоных сутнасцяў. Тым болей, што Сам Ён сведчыць: "Вось, Адам стаўся, як Адзін з Нас, ведаючы дабро й зло". Але калі б зло было ўласціва Богу, не было б ні Самога Бога, ні, тым больш, створанага Ім съвету. Тому што, у такім разе, Бог, зьяўляючыся Абсалютам, зьяўляўся б таксама й Абсалютам зла (съмерці). Аднак жа створаны съвет ёсьць жывы праз Бога.

Бог, наказаўшы чалавеку не каштаваць ад дрэва пазнаннія добра й зла, папярэдзіў яго: "У той дзень, калі ты пакаштуеш ад яго, съмерцию памрэш". Чалавек ёсьць лучным звяянем паміж Богам і створаным съветам. Зямля і ўсё, што на ёй, былі аддаўленыя ва ўладаньне чалавеку. Падобнае не валадарыць над падобным. Наказ не каштаваць ад дрэва пазнаннія добра й зла быў наказам не далучачца да ніжэйшага за самога чалавека съвету. Пазнаўшы добро й зло, Адам і Ева пазналі добро й зло створанага съвету ў дачыненныі да ягонага Творцы.

Чалавек па грэхападзеніі сапраўды стаўся як "багі, што ведаюць добро й зло". Але калі Бог ведае добро ў Самым Сабе, а зло паза Сабою, дык чалавек ня толькі добро, а й зло пазнаў у сабе самым, яны сталіся яго-наю сутнасцю.

І монатэістычным і політэістычным рэлігіям уласціва агульнае: вызнанніе адзінага зверхнага Бога Творцы пры існаванні шматлікіх іншых багоў. Найярчый монастэізм праявіўся ў Юдаізму, аднак і ў Старым Запавете неаднойчы сустракаецца выраз "Над Багамі Бог". Няма ніводнае паганьскае рэлігіі, якая б над мнóstvамі сваіх багоў не вызнавала Адзінага, Невядомага пра-продка астатніх.

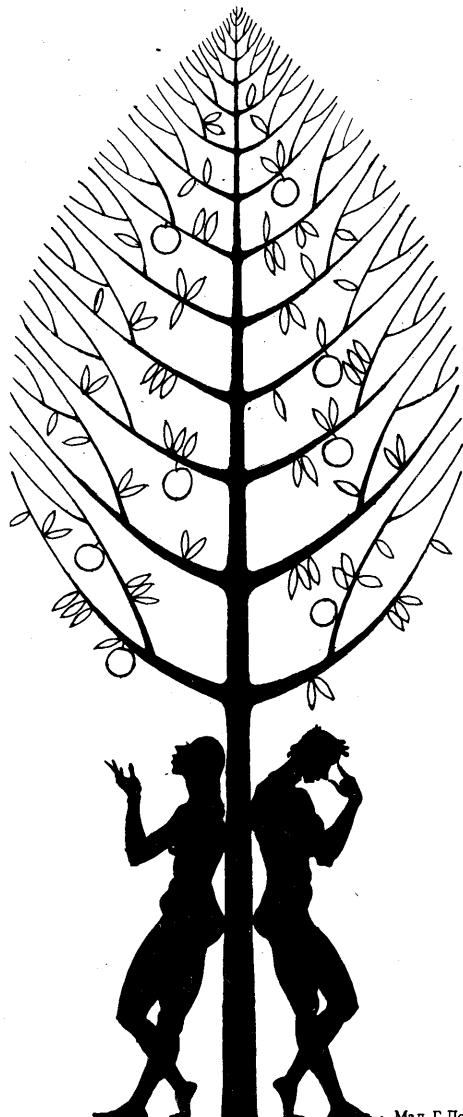
Рэч ня ў тым, ці вызнаваць аднаго Бога, ці шмат багоў, а ў тым, каму пакланяцца.

У старожытных паганскіх рэлігіях угрунтовалася шматбожжа з тae прычыны, што чалавек усе далей аддаляўся ад Найвышшага Бога праз сваю грахоўнасць, - чым вышэйши і́дал, тым цяжэй дасягнуць яго. Аддаляючыся ад Праудзівага Бога, чалавек усе болей увагі скіроўваў да ніжэйшых багоў, да тых духоўных сутнасцяў, што атасці яго ў штодзённым жыцці. Прыкметна тое, што багі старожытных Эллады, Эгіпту, Індыі, Бабілону і г.д. адрозніваліся паміж сабою адно тым, чым паміж сабою адрозніваліся элін, эгіпцянін, індынец, шумер. Сутна гэта адны й тыя ж самыя багі, якія набылі ў розных народаў размаітую нацыянальную афарбоўку. Усе яны падобныя ў галоўным - усе яны ўласцівіць сілы прыроды. Тае прыроды, якую Бог адпачатку аддаў ва ўладаньне чалавеку.

Дзякуючы таму, што ўвесь бачны съвет са стоенымі ў ім сіламі (багамі) сканцэнтраваны ў чалавеку, чалавек мог узяць зверхніцтва над гэтymi багамі. І сапраўды, няма ніводнага старожытнага народау, у чыіх

міфах не згадвалася б пра падуладнасць багоў магічным (жрэцкім) заклёнам. Выключэннем ёсьць толькі Ізраіль. У той час як узаемаадносіны іншых народаў са сваімі багамі будаваліся паводле прынцыпу дачынення ў служкі й гаспадара, узаеміны Ізраільскага народа з Богам будаваліся як узаеміны паміж Айцом і сынам. Біблія вылучаеца з усіх рэлігійных книгаў тым, што толькі ў ёй адлюстравана сапраўды балькоўскае стаўленье Бога да Свайго народа.

Чалавек у грэхападзеніі дазволіў узяць над сабой валадарства пракаветнаму гадуштану, аднак Біблія падкрэслівае вышэйшасць чалавека над гадам. Азначэнны шатана як "дзяньніцы", "князя сусьвету" і да

Мал. Г.Лойкі

т.п. паўстаюць ужо паслья грэхападзення чалавека. Перад тым жа "пракаветны гад, называны шатан" малюеца даволі празічна: "Гад быў найхітрэйшы з усіх зьяврой польных, поўзаючых па зямлі, якіх стварыў Господ Бог". Такім чынам, шатан быў адным з тых, каго Бог аддаў ва ўладу чалавеку. І менавіта чалавеку справядліва належала эпіты "дзяньніцы" і "князя сусьевету". Эта пацвярджаецца ў тым, што Біблія аддае іх Ісусу Хрысту, Богу Праудзівому, Логасу, Які прыйшоў уратаваць "не анёлаў, але чалавека". Чалавека, як Свайго брата, супадчынніка Царства Нябеснага.

Адсюль сэнс спакушэння гадам Адама і Евы бачыцца як захоп першародства. Як Якуб захапіў першародства ў Ісава, так гад захапіў першародства ў чалавека. Аднак у першым выпадку спаборніцтва за першародства адбываецца паміж людзьмі, сынаў аднаго бацькі, а у другім выпадку за першародства спаборнічае чалавек з падуладным яму гадам. Калі бы чалавек быў спакушаны вышэйшай за сябе істотаю, не было бы чалавече віны прад Богам. Віну чалавека прад Богам абязяжарвае менавіта тое, што чалавек даўся ў спакусу яму ж паднажленаму стварэнню.

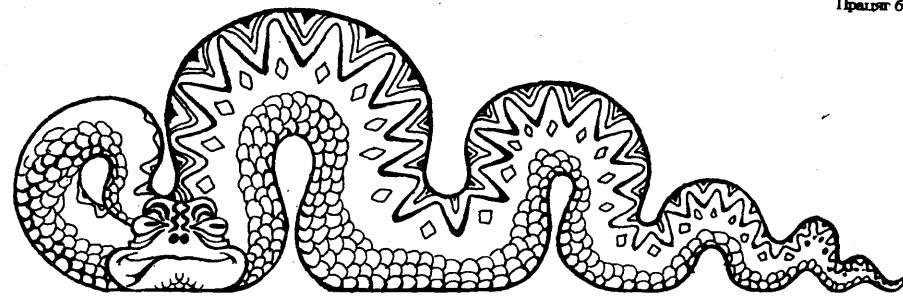
Аддаленне ад Бога ёсьць аддаленнем ад Духу, вынікам чаго можа быць адзіна матэрыялізацыя. Ступень матэрыялізацыі ёсьць ступеніню аддаленасці. Чалавек пай з духоўнага съвету ў фізичны. Аднак Богам быў пракляты й шатан. Тым самым і ён

быў прылучаны да матэрыяльнага съвету. Але дзякуючы захопленаму "першародству", ягоная матэрыялізацыя адбылася больш тонка. Яна выявілася на ў формах матэрый, а ў сілах, што кіруюць гэтымі формамі, - у нябачных для чалавека сілах прыроды. Уся гісторыя чалавештва съведчыць пра тое, што чалавек усе болей адужваў гэтымі сіламі, і па меры адужвання ўсе болей слабніў ягоны страх прад дэмамічнымі сіламі прыроды - паганскімі багамі.

Навука мае карані ў алхіміі, алхімія ў магі, а магія ва ўладзе чалавека над багамі, гэта значыць, у спасціжэнні чалавекам прыроды і ейнага ладу. Бо дзіўна было бы уяўіць, каб людзі атрымалі магію ад баўгоў, якія самі зацікаўлены трывалы чалавека пад сваёю зъвернасцю. Такім чынам паганскія багі-дэмамы, хоць і захавалі свае індывідуальнае існаваньне, вырадзілі ў чалавечым разуменіні ў электрычнасць, радыяхвалі, атамную энэргію і г.д. Але гэта яшчэ не азначае, што яны страцілі свой уплыв на чалавека. Зъмяніліся формы гэтага ўплыву, але не самая сутнасць. Зъмены формы пры захаванні сутнасці почасту з'яўляюцца вельмі эфектыўнаю. Але не трывае доўга.

Скачок у разьвіціі навукі й тэхнікі менавіта ў хрысціянскіх краінах тлумачыцца яшчэ ў тым, што народы гэтых краінаў, пазнаўшы Праудзівага Бога, пазналі й свае прызначэнне як сапраўдных уладароў съвету, прыроды й стоечых у ёй баўгоў.

Прачыт будзе.

У рэдакцый часопіса "Унія" вы можаце набыць выданыя:

Божым шляхам: Малітаўнік для беларусаў. - Рым, 1946;

Кароткі катэхізм хрысціянскай навукі. - Рым, 1988;

Хвалім Господа: Молітвовнік. - Клайпеда, 1990;

Катихізм хрысціянскай віри. - Выданыне міжнароднай каталіцкай арганізацыі "Царква ў Патрэбе", 1990. (на украінскай мове)

Ксэраксныя лёнданскія выданыні:

- Божая літургія між святым Яна Залатавуснага;

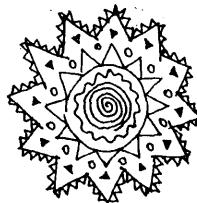
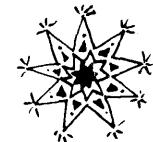
- Беларускі царкоўны сылеўнік;

- Беларускі духоўны сылеўнік;

Віра батьків: Часопіс украінцаў Вселенскай церкви. (на украінскай мове);

Благовіснік. (Часопіс грэка-каталікоў у Чэхаславаччыне, на украінскай мове);

а таксама абрэзкі, крыжыкі, медальённы ды сувечкі.

АРХІМАНДРЫТ ЛЕЎ ГАРОШКА

(26.II.1911 – 28.VII.1977)

У релігійнай гісторыі Беларусі XX стагодзьдзя ёсьць шмат выдатных асобаў. Але сярод іх выразна ўзыяшоўца дэзве постаці – ксендз Адам Станкевіч і архімандрыйт Леў Гарошка. Менавіта гэтая съяўтары найболей актыўна і пленна ўдзельнічалі ў грамадзкі-рэлігійных жыцьці, у арганізацыі беларускага друку; напісалі і выдали вялікую колькасць наўуковых і публістычных твораў. Ды капі первыя з іх, Адам Станкевіч, хоць і недастатковая, але ведамы сучаснаму беларускаму чытачу, то асоба а. архімандрыта Гарошки і надалей заставацца для нас тута.

Тлумачынча эта проста. Айцец Леў Гарошка быў католіцкім съяўтаром уходняга абраду, ген. уніятам. Справе адраджэння грэка-каталіцкай царквы ён прысьвяціў цягле сваё жыцьце, асудзіўши тым самым сябе на вечныя праклёны нашых непрыяцеляў.

Ён нарадзіўся на Мірскім у 1911 годзе, у сялянскай сям'і. Вучыўся ў Навагрудзкай беларускай гімназіі, шырокая вядоміцца беларускасцю. Менавіта ў перыяд науčання ў гімназіі канчаткова сформаваліся рэлігійныя паслядоўнікі будучага съяўтара. Гэзвін ён згадаў, што ўсе праваслаўныя наўчэнцы не прызнавалі царскіх актаў скасаванья Уніі ў 1839 годзе і лічылі сябе грэка-каталікамі.

У 1931 годзе ён пасяліўся – лепшым з выпуску – здзе матуральны экзамен, і, дэвіцінгайдовым юнаком, пры дапамозе дырэктора гімназіі Янкі Цеханоўскага і дырэктара Беларускага музею ў Вільні Антона Луцкевіча становіўца студэнтам Львоўскай Грэка-Каталіцкай Акадэміі. Дзеля свае працаўітасці і влікіх здольнасцяў здабыўша любоў і паслугі мітраполіта Андрэя Шлыпіцкага, рэктара Акадэміі дра Жана Сыліага, прафесара Міколы Чубатага. Як лепшы студэнт, пасля заканчэння Акадэміі, накіроўваецца ў Інсбурк для далейшых студый (1936–1937).

17 кастрычніка 1937 году ён бласлаўлены мітраполіта Андрэя Шлыпіцкага і ў ягонай прысутнасці а. Леў быў рукоаположаны ў съяўтары біскупам Мікітам Будкам у прыбітнай капліцы мітраполіта ў Львове.

Пачаўшы самы складаны, цяжкі, і разам самы плённы перыяд ягонага жыцьця – час съяўтарскага служэння свайму народу.

Ішлі эмэрчныя дlya Беларусі гады. Польскія ўлады ім-кнуліся земніцыць любымі прававымі беларускага жыцьця "на красах", і а. Леў з-за сваіх беларускіх казанініў шмат разоў перасвадзіўся з парадфіі аж пакуль у 1939 годзе ён быў высленены загадам наваградзкага вінёводы з г.з.в. прыгранічнай паласы. Але паўсюль, дзе яму даводзілася служыць, ён нес сваіму народу Слова Божае на роднай мове і сеяў зерне святое Уніі, некалі гвалтам чужынцаў адабранае ў народу.

Не спыняе а. Леў сваёй працы і паслья "узыяднання" Заходняе Беларусь з СССР.

Калі ўвесьні 1940 году ва ўмовах савецкага падполья а. Антон Неманізэвіч прызначаецца першым у ХХ ст. грэка-каталіцкім Экзархам Беларусі, а. Леў Гарошка становіцца ягоным намеснікам. Пад час намесніцтва акупацыі вымушаны працаўшчы на настаўніцкіх курсах, у школе, газетных рэдакцыях і інш. У канцы вайны, разам з халей эміграцыі альпініста на Захадзе: спачатку ў Берліне, а пасля ў Мюнхене, дзе арганізоўвае беларускія душпастырства.

На эміграцыі пачынае самы дзеўзены перыяд жыцьця айца Леў. Ён настоўмна працуе сярод беларускіх эмігрантаў разам з будучым біскупам Чаславам Сіповічам. У 1946 годзе выдае ў Рыме малітайнік "Божымі шляхам". Ад 1947 году распачынае выданьне часопісу "Божымі шляхам". Ад 1957 году з'яўляецца яго рэдактарам. У 1959 годзе ёступае ў Орден айцоў Марыянаў, праз год біскупам Ч. Сіповічам прызначаецца рэктарам Беларуское Каталіцкае Місіі ў Велікай Брытаніі. У 1962–69 гг. – ігумен законнікага дому аа. Марыянаў у Ліндане. У 1965 годзе атрымавае гоночнікі Архімандрыта. У 1970–77 гг. а. Леў кіруе беларускай секты Батыкуну і з'яўляецца рэктарам Беларуское Каталіцкае Місіі ў Францыі.

Уражавае ягоная працаўітасць. Уражавае велічыня яго самога і зробленага ім. За тия 10 год, калі а. Леў дэрагаеў і фактычна адзін выдаваў часопіс "Божымі шляхам", не было нумара без 3–4 лягкіх артыкулаў, а нумароў да выйшла 81!

Айцец Леў быў усыекава адораным і дас্যедчынам чалавекам, паводле характеристыкі біскупа Ч. Сіповіча – "беларускім энцыклапедыстам". З-пад ягонага піра выйдзілі дзесяткі кніг і наўуковых прац у самых розных галінах, і ўсёды, дзе а. архімандрыйт прыкладаў свае намаганні, ён дасягненуў вялікіх вынікаў і плёну. Ён выдаў філософскую-запіснікую кніжку "Душа" (Парыж, 1948), прыродазнаўчу "Паходжанне чалавека ў свяяtle сучасных фактав" (Парыж, 1948), гістарычныя кнігі "Свя. Еўфрасінія–Прадслава Поляцкай. Патронка Беларусі" (Парыж, 1950), "Беларусь у датах, лічbach, фактах" (Парыж, 1953), мовазнаўчу кнігу "Своеасаблівасці беларускага мовы" (Парыж, 1951) і г.д. Напісаў вялікія гістарычныя працы "Под знакам 'рукае'" і "Польскае 'веры'" (1954/55), "Прычыны паланізацыі на Беларусі" (1955) і шмат іншых. Ён склаў грэцка-лацінска-царквойнаславянска-беларускі слоўнік, слоўнік беларускіх прыказак бы прымукаў, які абдымае звыш 20 тысячай адзінак. Ён быў ці не адзінікі беларускім хрысціянскім празікам, напісаўшы под псузданіямі Анатолія Жмена дзесяцікі апавяданняў. Ён, урэшце, быў знаным бібліяфілем, сабраўшы вялікую ды каштоўную бібліятэку, якая становіцца аснову Лінданскага беларускага бібліятэкі імя Фр. Скарэны.

Пратануем уваже чытачоў артыкул "Неўміручая ідзяя", які ёсьць добрым прыкладам гістарычнай публіцыстыкі а. Леў Гарошка. Упершыню быў выдрабаваны ў адным з нумароў часопісу "Божымі шляхам" за 1947 год.

Сяржук Абламайка

а. ЛЕЎ ГАРОШКА

НЯЎМІРУЧАЯ ІДЭЯ

(Гістарычны нарыс)

Няма на съвеце такое ідэя, супрощ якое не падымаліся-б варожыя галасы. Таму нічога дзіўнага, што й ідэя рэлігійнае еднасці (Уні) на Беларусі мела і мае нямала ворагаў. У гэтых няма нічога дзіўнага. Дзіўна аднак тое, што галоўным аргументам супрощ Уні было і ёсьць цьверджанье, быццам сама ідэя Уні зьяўляецца чужою выдумкаю, створанаю выключна на шкоду для Беларусі і Беларусаў.

Варты толькі раскрыць старонкі нашае гісторыі каб увачавідкі пераканацца, што падобныя думкі могуць выказваць толькі або зусім ня знаючыя нашае гісторыі, або выключна із злое волі.

Не ўвайдзячы ў дыскусыю, падамо жменю фактаў з гісторыі нашае Царквы, хай яны гаворяць і съведчадзь самі аб сабе.

Хрысціянства пачало ўводзіцца на Беларусі яшчэ за дуга да падзелу Цэркви, які афіцыяльна стаўся толькі ў 1054 г. Значыць, хоць і прыйшло да нас хрысціянства ўва ўсходнім абрадзе, але яшча тады, калі Хрыстовы Царква была непадзелена, таму з самага пачатку хрысціянізмы Беларусь прызнавала над сабою з'верхнасць Рымскага Архірэя і яго імя ёспіміналася на багаслужэньях, падобна, як гэта было і ў самай Візантый. Пасль падзелу Цэркви, Беларусь яшчэ дуўгі час захоўвае послух Рымскаму Архірэю, бо сам раздзел адбыўся якраз у той час, калі Кіїўская мітраполія, а з ёю разам і Беларусь разарвала зносіны з Візантыйю, самавольна выбраўшы Іларыёна на кіяўскую мітраполіта (1051–1055). Таму, самазразумела, што акт адлучэння Візантыйскай Царквы не адносіўся да нас. Папская дэлегацыя, выкляішы ў Канстантынополі патрыярху Міхаіла Керуляря, адразу выехала ў Кіяў і тут была прынятая з усім почасцямі, а з Кіява вярнулася ў Рым.

Аб лучнасці з Рымам у далейшым съведчадзь нязыбтые факты ў 1089 г. па загаду папы сьв. Урбана II на Беларусі пачалі съвяткаваць сьвята перанесення мошчай сьв. Мікалая (9-У), якога грэкі ня маюць да сέньня. У 1147 нацы епіскапы, разам з украінскім, абраюць сабе бяз згоды Візантый мітрапалітам Кіеўскім Кліма, і самі багаслаўляюць яго мошчамі сьв. Клімента папы. У гэтых самым часе часта прыходзяць папскія паслы ў Кіяў і наадварот. У 1180 г. смаленскі князь Раман Расціславіч меў у сваіх школах настаўніцай "грэкай і лацінін". Сьв. Кірыла Тураўскі († 1182 г.) у сваіх казаньнях пахваляў адзывавацца аб намесельніку ап. Пятра; літаратурная крытыка яму прыпісвае нават такі твор, як "Пахавальнае слова Клімэнту Рымскаму". У 1186 г. полацкі князь Валадзімір дае дазвол каталіцкаму місіянэру Майнгарду для хрысціянізацыі Латышоў. Полацкія князі наагул былі заўсёды так прыхільна настроены да Рыму і Захаду, што расейскія гісто-

рыкі іх празвалі "западніческими", а тураўскія былі гаткімі яшчэ ў большай ступені і нават заводзілі лацінскі абрэд, за што яшчэ сам Уладзімір мусіў ваяўляць супрощ роднага сына Святаполка, Тураўскага князя, што меў пры себе лацінскага біскупа Рэйнберга.

Яшчэ на пачатку XIII в. на Беларусі адчываеца мноны звязок з Рымам: сьв. Мэркуры Смаленскі († 1238) быў "родам рымлянін", сьв. Параскева, ігум. Палацкая, перад пагрозаю татараў езде ў Рым і там памірае († 1239) у аўрэолі съвятасці. Гэты час агулам азначае прыгожым уздымам рэлігійнага жыцця і даў нашай Царкве найбольшы лік съвятых.

Варожыя адносіны да Рыму старатліві прычэплявіца мітрапаліты – грэкі яшчэ ў XII ст., але іх дзейнасць разъబівалася аб той няпрыхільні настрой усходніх славян да грэкаў, аб якім адназгодна съвядчальца ўсе гісторыкі. Страныні грэцкі мітраполітав увясці ў багаслужэнны грэцкую мову на места царкоўна-славянскай, так і асталося бясплоднымі; відаць, што вучні і пасльядоўнікі съвятых братоў Кірыла і Метода мелі большы ўплыв і лепшы грунт, чым мітрапаліты – грэкі.

Ад палаўні XIII веку палітычныя аbstавіны з'яўляюцца так паважна, што прыхільнасць да Рыму і Захаду ў нас звініцуць; на іх мэйсіца звязылаеца варожы настрой. Галоўнаю прычэплюю гэтага была крывавая дзейнасць крыжакоў, і ад гэтага часу зъяўляеца на Беларусі Праваслаўі з адценкам няпрыхільнасці да Рыму, але адначасна пачынае слабець і духове жыццё; і Праваслаўная Царква ня мае належнага ўплыву на суседнюю Жмудзь. Налічкі выкарпрасталі гэта потым на шкоду для самае-ж Праваслаўной Царквы.

З часам палаўніне пагоршываеца яшчэ ў тым сэнсе, што праваслаўны цэнтр пераносіцца зусім з Кіява ў Маскву і стае паступнашу прыпадаю маскоўскае палітыкі. Спраба В. Князя Гедыма і ў 1317 г. унезалежніцца ад Масквы дочыра ня ўтрымалася. Калі прыходзіць да ўлады Вітаўт, ён панаўляе спрабу Гедыма; у 1414 г. склікае Сабор праваслаўных епархай у Навагрудку, на якім выбіраюць незалежнага мітраполіта Грыгора Чамблака. Каб яшчэ больш унезалежніцца ад Масквы і вызваліцца ад нападаў крыжакоў, ён пераконвае Чамблака прыняць рэлігійную Юю.

Спачатку Чамблак быў няпрыхільна настроены да Рыму, але ўканцы згадзіўся і з величайнай дзлегаціяй у 1418 г. спазніўшыся на Сабор у Канстанцыі, езде ў просту ў Рым і там, у лютым 1418 г. на рукі папы Мартына складае прысягу ад імя ўсіх Праваслаўнае Царквы Вялікага Княства і служыць урачыстую Літургію ў базыліцы сьв. Пятра. На жаль, хутка паслы свайго павароту, ён умірае ў 1419 г., а Вітаўт, заняты іншымі справамі, ня мае калі давясці да канца распачатага аўгіднанье. Аднак сама із-за рэлігійнае Уні пачынае пранікаць у што раз шырэйшая кругі і здабываць сабе ўсюды прыхіль-

нікаў. За сваю прыхільнасць да Уніі смаленскі мітр. Гарасім мусіў заплаціць жыцьцем; Сьвідрыгайла ў 1435 г. спаліў яго на кастры ў Віцебску каб здабыць прыхільнасць у праваслаўных магнатаў, пры помачы якіх стараўся дайсыці да ўлады.

Некалькі гадоў пасля гэтае падзеі справа Уніі зноў стала актуальнайа. На сусветным Саборы ў Флёрэнтыйскім дайдходзіць да ўрачыстага падпісання 6-У11-1439 г. акту паяднання між Зах. і Усходнюю Царквой. Побач Візантыйскага патрыярха мітр. Ізыдар Кіяўскі і ўсіе Русі падпісава акт Уніі і ў імені беларускіх праваслаўных епархіяў. Пасля гэтага мітр. Ізыдар едзе ў Кіяў, дзе яго спатыкаюць з усім належымі почасцямі. Адтуль едзе на Беларусь; тут такжэ яго ўрачыста признаюць сваім мітрапалітам. У Менску і Смаленску рыхтуюць яму саме шчыту прынцыцу. За тое, калі мітр. Ізыдар з'явіўся ў Маскве, Маскоўскі князь Васіль Васільевіч замыкае яго ў цюрму, адкуль выратаваўся ўцекамі.

Але і гэтым разам Уніі ня доўга было суджана праіснаваць на Беларусі. Шмат на гэта злаўжылася прычынаў, але найважнейшымі былі тэя, што сам В. Кіазім быў у нядобрых адносінах з Рымам і выступаў супроты Флёрэнтыйскага Сабору, а найгоршым грабаром Уніі стаўся Віленскі рымска-кат. біскуп – палацінскі Магіз. Хоць і падтрымоўваў Унію Смаленскі князь Юры Лонгіновіч, аднак спаткаўшы з усіх баку такіх магутных ворагаў на самым пачатку свайго існаванья, яна не змагла доўга ўстояць.

XV ст. увё ўсей Зах. Эўропе азначаеща ўпадкам рэлігійнага жыцця. На Беларусі палаўжынне ня было лепшым. На грунcie рэлігійнага заняпаду ў Зах. Эўропе ў ХІІІ в. паўстае цэлая плюма розных рфарматарскіх сектаў. У абліччы гэтага рэформаціі народжваецца каталіцкая рэакцыя. Трыдзенскі Сабор прыймае цэлы рад важных пастановаў і на рэлігійнай арэне выныкаюць нядайна зарганізаваны айцы езуіты. Але ў гэтым-же часе Праваслаўная Царква на Беларусі ў сваім упадку паўстала што раз далей. Праваслаўная шляхта ў 1585 г. заяўляла афіцыйна свайму мітрапаліту, што Царква з'яўляецца ў такіх злыбідах, у якіх ня была ніколі дагэтуль, ані хіба ў прышласці ня будзе. Ня мейсца тут апісваць гэты заняпад, але досьы, будзе сказаць, што калі на Беларусі з'яўляўліся рэформатарскія секты, дык амаль усе беларускія магната і шляхта кінуліся туды гурмам, пакідаючы сваю "Праваславіе". У самай толькі Наваградчыне на 600 выдатных беларускіх родоў, толькі 12 аставалася праваслаўнымі. Тут вось і мае свой пачатак тая страшэнная хвала рэнгагтаў, якую так маствацца апісаў Сматрыцкі ў сваім "Грэснose".

Да барацьбы з сэктанствам у каталіцкай Царкве становіцца езуіты, яны ж з'яўляюцца з гэтаю мэтаю на Беларусь у 1569 г. Нажаль да нас прыходзяць езуіты палацік і сваю дэйнасць сыскілі вяжуць з палянізацыяю. Праца езуітаў хутка прыносяць намечаныя вынікі. Сэкты, якіх тады нарохавалася на Беларусі больш 70, з'янкаюць адна за другою; адбываючы масавы пераходы ў рымска-каталіцызм, але адначасна па чыннасце палянізацыя. Тыя-ж, што астаяюцца ў Праваславіі, шчукаючы помачы звонку, пачынаюць агліядзіцца на Маскву, якая ўжо ад 1589 г. мае свайго патрыярха і набірае вялікае агрэсіўнае слы. Гэта ўсё пасля акту Люблінскага ўніі адбываецца так хутка, што Беларусы рабітам становіцца перад вельмі пагражаемы

мі фактамі. Трэба было неадкладна шукаць раштку перад хвалю дэнацыяналізацыі і з Захаду і з Усходу. Тады вось зноў ажывае ідэя Уніі, якая-б захавала ўсходні абраад, але прыняла догмы заходнія Царквы і гэтым парадкам пазбавіла-б Маскву і Варшаву іх прэтэнзіяў да Беларусі.

Князь Кастусь Астрожскі адзін з першых застанаўляеца над гэтаю справаю і 21-У1-1593 г. піш ліст да Берасцейскага епіскапа Іпація Плаця, намячуючы галоўныя пункты Уніі. Беларускія і украінскія епіскапы з свайго боку робяць частку зvezды і нарады, шчукаючы ратунку і канчатковая доходзіць да перакананьня, што няма іншага выхаду: каб ратаваць народ, трэба пайсыць сълемдам Флёрэнтыйскай Уніі.

Польскія рэлігійныя і сьвецкія дзеячы спачатку вельмі спрыяюча адносіліся да Уніі, пэўна-ж не бяз тайнае думкі выкарыстаць яе для сваіх камбінацыяў. У выніку ўсяго гэтага ў рэшце рашт пасля доўгіх пераговораў, нарадаў, старанняў і тайных ды лёгкіх звяздаў у 1596 г. дайдходзіць да ўрачыстага падпісання і праглашання рэлігійнае Уніі на Саборы ў Берасці.

Супроцьнійнай дзеячы за гэты час такжэ не бяздзейнічалі. Між імі знайшоўся, абраханы ў сваёй магнацкай амбіціі князь К.Астрожскі; знайшліся розныя тайныя і яўнія высланнікі маскоўскага цара і патрыярха. Нават сам Візантыйскі патрыярх з'явіўся на Беларусі. Назіралася столькі "апякуноў", што аж кроў палілася зь Беларускага Народу. Найбольш не па души была Унія для маскоўскіх цароў, бо яны ўжо ад 1505 г. называлі сябе: "Вялікія, Малыя і Белыя Русі самадзержавец".

Кульмінацыйным пунктам барацьбы за Унію, была съмерць сэв. Ёзафата Палацкага 12-Х1-1623 г. Запраўды цудоўнае дзеяньне крыўі съвятых мучанікаў – навяртаючы на Унію, нават ягоныя забойцы. Нават сам Навум Воўк, што найбольш дзеяйні падрыхтоўваў забойства, ня толькі стае уніятам, хоць і асуджаны на съмерць, але і самую съмерць з съвятою пакору прыймае, як пакуту за сваёй злачын. Самы забойны паборнік Уніі і аўтар "Трэнасу" мітр. Мялец Сматрыцкі, хоць і знайходзіць у міжчасе далёка з межамі Беларусі, так-жа ў 1627 г. прыймае сэв. Унію і стае яе гарачым і адважным абаронцам. Ня будзем займацца падрабязна гэнямі падзеяў, съцвердзім толькі факт, што рэлігійнае Унія, як форма славян.-кат. рэлігіі стае агульным беларускім веравызнаннем, адначасна беларускія рэлігійныя дзеячы робяць паважныя старанні сумесна з украінцамі ўтварыць свой Патрыярхат для Вялікія.

Пабачыўшы гэты факта, палякі перакінуліся з становішча прыхільнікаў у лягэр паборнікаў Уніі. Дайшло да того, што кароль Жыгімонт III не дазволіў у Рэчыцапалітай абвесьціць дэкрэту Апостальскага Пасаду з дня 7-Х1-1624 г., якім забаранялася вернікам і духавенству ўсходнія абраад перайходзіць у лацінскі. Аднак беларускія біскупы не з'яніверваюць ў змаганні за абарону сваіх правоў і дабра Беларускага Народу.

Што да самае рэлігійнае барацьбы ў гэтым часе, дык трэба з усёю аб'ектыўнасцю съцвердзіць, што яна хоць была запраўды, але ніколі ня была падобная да таго абраду, які майло быц расейскай гісторыкі, стараючыся апраўдаць тую жахлівую барацьбу, якая адбывалася падчас касавання Уніі, бóльш у Рэчыцапалітай ня было ані Сібіру, ані таго жорсткага адміністрацыйнага расейскага систэму, якім карыстаўся цар.

Да таго нельга забывацца, што зразу паслья аўвешчаныня Уніі, яна на Беларусі прынялася бяз нікаке засцьцярогі і толькі пад упльывам замежных інтрыгай распачалася змаганье некалькі год пасля, калі ўбі зроблены наступ супроты маральна ўпашых элемэнтаў.

Калі яшчэ і цяпер некаторых кругох можна стрэнуть закід, быццам Унія мела быць мастом для паліянізацыі, дык на гэта трэба скажыць, што хіба толькі палагай, які выхаваўся ў Маскве, можа паўтараць гэткія закіды. Беларускі Народ цэлых 243 г. ішоў гэтым "мастом" і да ніякае палянізацыі не дайшоў, а за тое Смаленскічына, якая па гэным "мосьце" ня ступала, зрусыфіковалася да страшненнай ступені. Не ад рэчы будзе замеціць, што Праваслаўная Царква ў Польшчы за 20 гадоў свайго аўтакефальнага існаванья запраўды спалінівалася ў некалькі разоў больш, чым Унія за 243 г.

Пакуль Унія была на Беларусі, дык ані палянізацыі, ані русыфікацыі ня былі страшны, бо беларускае рэлігійнае жыццё ў ўнійным веравызнаваньні захоўвала беларускі характер. Не зважаючи на вышызшую спалініваную часткову епархію, на вёсках усюды казаныні гаварылі па-беларуску, пляяліся беларускія рэлігійныя песні. Нават у часе т. зв. поўнага занядыпаду ю католіцкіх школах на Беларусі для дробных развесяляющих прадстаўленій-інтэрмэдый ўжывалася народная беларуская мова, хоць у польскіх школах гэта і выкарыстоўвалі для нядобрых мэтага.

Таму якраз і скасавалі Унію, што яна была галоўна перашкодой для русыфікацыі Беларусі. Адразу пасля скасаванья ў тым-же 1839 г. забараніцца гаварыць казаныні па-беларуску. Хоць доўга і хітра падрыхтоўвалі гэную касату Уніі, хоць, пакінутыя сваімі грамадzkімі вярхамі, народ знаходзіўся ў бяспрыкладна жудаснай паншчыне, аднак доўга аставаўся верны сваёй бацькаўскай рэлігіі і не забудзеца аб ёй ніколі.

Калі беларускі адраджэнскі рух на пачатку гэтага стагодзьдзя пачаў разрастанца ўшырь і ўглыб, паствулові займаючы ўсе галіны беларускага жыцця, ня мог ён абмінунца беларускае рэлігійнае нівы. У 1908 г. браты Луцкевічы наўзяваюць контакт з украінскім грэка-каталіцкім мітрап. Шэптыцкім і пайстасе першы праект уваскрасення беларускае Уніі; знайшліся і беларускія сцяятары ахвотнікі да гэтай працы, адносаўскі-царскі ўрад да гэтага не дапусціў. Аднас старанні не асталіся без адгалоску.

Падчас старанняў тварэння беларускіх ваенных фармацыяў у 1917 г. даволі частымі былі пытанні настава з вуснай магілеўскіх сялянай, якія ўважаліся за найбольшых русифілаў: "А якая будзе вера ў нашай дзяржаве, бо ж старая беларуская вера была Вунія"?

Пасля першас сусветнай вайны, як толькі з'явілася магчымасць аднавіць стараветныя беларускія традыцыі, дык вернікі самі пачалі старацца аб утварэнні беларускіх ўніяцкіх параходіяў. Таму аднак, што ўся католіцкая епархія была ў польскіх руках, дык ізноў, як калісь, пачаліся дзеяцца розныя надужыцці. Пакуль польская адміністрацыя і біскупы не занялі выразна варожае паставы супроты Уніі, удалося сарганаўца на ашшары Беларусі 30 прыходаў, далейшыя просьбы і старанні, у ліку каля сотні асталіся дакумантамі часу. Варожае становішча паліякіў да Уніі змусіла Свяцейшага Айца Пія XI сказаць ім моцнае слова: "Той не католік, хто вораг Уніі", польская адміністрацыя на гэта не з'яўрталі ўвагі.

Рэпрэсіі супроты беларусаў-уніятаў згоду ў год узрасталі: адміністратыўныя кары, рэпрэсіі, забароны, высылкі, інтрыгі чаргаваліся адны за другім. І ў 1938 г. дайшло да таго што па загаду палескага ваяводы Костэк-Бэрнацкага запячаталі уніяцкую царкву ў Угрынічах разам з Найсвяцейшымі Дарамі – арыштавалі самога Хрыста.

Падчас першас бальшавіцкае акупацыі тайна быў утвораны для Беларусі Грэка-Каталіцкі (Уніяцкі) Экзархат, але падчас нямецкай акупацыі Экзарх а. Неманіцэвіч, з прычыны злосных інтрыгай, загінуў трагічна з рук нямецкіх С.Д. ў сінэжні 1942 г.

Аднак супроты ўсіх варожых сілай беларуская ўніяцкая ідэя жыве і ніякім ворагам ня здушыць яе.

Сілен княжа караць,
Галаву можаш зьняць,

Ня скучеш толькі дум ланцугамі.
кака Я.Купала. Тымболж нікто на скуче беларускае рэлігійнае справы, бо гэта справа Божая.

Хоць і кароценкі гэты нарыс, але выстарчае на тое, каб убачыць якія глыбокія карані мае рэлігійная Унія на Беларусі і каму яна карысная, а каму шкодная.

Бог свае волі нікому не накідае сіламоц, тымболж ня думаюць гэтага рабіц вернікі-уніяты, але з адною просьбай зъвяртаюцца да сваіх братоў-праваслаўных: Не абзывайце Унію, а разам з ёю і нас, рознімі няпрыстойнімі мняшкамі і абраズльвымі словамі, бо якія з гэтага карысьць і каму? Лепш выказацца пазытыўнаю працу на карысьць Беларускага Народу, хаты ў гэткай ступені, як уніяцкія сцяяты, бо час і abstavіны сёняні гэтага вымагаюць ад ўсіх больш, як калі.

ШЛЯХІ

ЗЫНЧ

Пасъля вызваленъня ад бальшавіцкай акупацыі, адраджэнъне Беларусі, Расіі і Украіны магчыма толькі ў якасьці сувэрэнных Праваслаўных Дзяржай.

Мільяд Хрысціянскіх народоў існуе ў 5-мільядным нехрысціянскім съвеце. Для стратэгічнай роўнавагі ў самой Хрысціянскай сіяйчыне, – дэз існуе Каталіцкі Захад, Пратэстанцкая Пойнач і Праваслаўны Усход, – трэба моцнае адраджэнъне аслабленага мафіёзным атэізмам Праваслаўя.

На Беларусі трэба памятаць па сумнай выніку "шляху Ягайлы", які магутнью старабеларускую Праваслаўную Дзяржаву съвятых Еўфрасіні Палацкай, Кірыла Тураўскага, вялікіх князей Альгерда, Вітаўта, самога Ягайлы – калі ён яшчэ быў Праваслаўным – прывёў у 1697–1699 гадох да забароны беларускае Мовы і забароны Праваслаўным здайцца пасады ў самарадах.

Сёньня пра "шлях Ягайлы" нагадваюць спаленыні Праваслаўных Храмаў у Польшчы...

Шлях сёневшній Беларусі – наперад: ад Ягайлы – да Альгерда! ..

Нагоул, рух гісторыі зараз надзвычай паскораны і скіраваны наперад: да Хрыста – праз съцісле праастаныне ў "зваротным кірунку" – праз эпохі, што праляглі паміж Першым Хрыстоўским Прышынем і Другім – Слаўным, – бліжэйшыя якога абвяшчае труба Архангела – зорка-Палын. Блізкае завяршэнне дэманскай гісторыі гвалтоўнага герайму вымагае надзвычай далікатных чутых адносін да правоў і карэннай нації нашага Краю – Беларускай, – і карэннай канфесіі – Праваслаўнай, – пры безумоўнай павазе правоў нацыянальных і канфесійных меншасцяў – Каталікі, Пратэстант, Уніятаў і іншых вернікаў (а таксама ненафіёзных наявнікаў). Тады Беларусь стане сапраўды Хрысціянскай, Беларускай, Сумоўнай.

І якім-б сцяжынамі Шляху Божага (Заходнімі, Паўночнымі, Усходнімі ці Паўднёвымі) ня ўшлі-б мы наперад да Хрыста – мы ўсе непазбездна сыдземся ў трагічнай кропачы 1054 году – і перададзем яе – у Адзінай, Святай, Сумоўнай і Апостальскай...

... так што шлях для Беларусі – адзіны: наперад, ад Ягайлы – да Альгерда, съв. Еўфрасіній і Кірыль, Кірыла і Мяфодзія, Андрэя Першазванага і – урэшце і на пачатку пачатку пачатку – да Хрыста ...

"Злыцьце канфесій" – як і бальшавіцкае "злыцьце нацый" – фантазія марная, съмешная, трагічна-бясплённая. І наці, і канфесіі павінны гучыць сумоўна – як шматгалосны спей.

І ўкрыжаваная на Чарнобыльскім Крыкы Беларусь пакліканы Госпадам даць сапраўды Хрысціянскі прыклад – Сумоўя, Памяркоўнасці, Лагоды. Як сказаў пратэстанці беларускі святы Эрнст Сабіла, крывавую, гвалтоўную гісторыю трэба ведаць, але – каб любоўю па-крыць успамін, каб не паўтараць жахлівых асатаненняў пакаленін'яў мінулых...

СУКВЕЦЬЦЕ СКОНУ – ПАД ЗОРКАЙ-ПАЛЫН

Жаніх раптоўна

Хрыста Другое –

зьявіца у съвеце ...

Слаўнае – Прышэсьце

што выбярэ Ён

сустрэць раптоўна

з гэтага

прыдзеца Нявесьце.

Суквецьця?..

Яна – адна! ..

але саперніц шмат

за гэты шчасціца вечнага пасад –

зямных, раўнівых,

часам – а-каянна! ..

Адна – бязрэшная? ..

то Кветка Ватыканы,

што прарасла, нястрымна і упартага,

ва ўсе Краі – грунтую і

бяз жартагу...

Другая – Кветка Пойначы

суроўай,

бунтуюная і дзеялі, і словам ...

Тры Кветкі Усходу –

Кветкі Праваслаўнага –

Вялікія...

і Белыя...

і Малыя ...

... ў цягно вялікіх –

іх супер Цім'янаў.

Крайны сіній

рана на юана ...

ХРЫСЦІЯНСКАЯ СУМОЎНАЯ БЕЛАРУСЬ

Трохалосную Аўтакефалію

Ты ўтварыла у вянок вякоў:

Праваслаўным дала ў кампанію

Пратэстантаў, Каталікоў ...

Атуліла іх Мовай лагодна –

Мовай зеніцак і бліскавіц –

і няянавісьць – не-вера-годную

для Хрысціянства! –

зыннула ніц.

Хай гучыць i

чацьвёрты голас –

што Мікола ў свой час

пабурыйх.

Ды ня будзьма і мы, як Мікола:

не пабурым

першыя тры.

Х Унія, скасаваная Мікалаем I у 1839 г.

ДА СУМОЎЯ

Данута БІЧЭЛЬ—ЗАГНЕТАВА

Каталіцкі Касьцёл далучае нас да эўрапейскае духоўнае культуры, дадае нам прыклады дасканаласці асобы, напаўняючы жыцьцёвия лёсы глыбокім сэнсам, гэта значыць, Богам.

Тое, як складся лё ў Ягайлы, засталося ў далёкай мінуласці. Ягайла дзеялі палітыкі зымяй веру. Думамо, што ў старажытнасці і католікі і праваслаўныя і язычнікі былі зусім іншымі. Нам трэба думаць пра сучаснасць, пра будучыню. Беларускай інтэлігэнцыі трэба зъблізіца са сваім закінутым Богам, зънішчаным камуністамі народам. Трэба ісьці ў касьцёл і кленчыць побач з бабулямі на каленях. І вельмі асцярожна ўводзіць у каталіцкі касьцёл родную мову. Так і паступае наш біскуп Тадэвуш Кандрусеўіч. Сёньня трэба асаблівую ўвагу зъвярнуць на сэмінары ў Гародні. Свяядомым беларускім хлопцам, равеснікам клерыкаў, трэба пазнаёміца зь імі, пасябраваць.

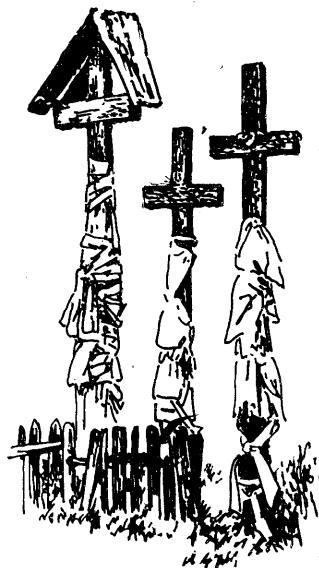
Самы час стаць побач са сваімі вернікамі на калені перад Богам і, як пад час імши у касьцёле, пераказаць сабе ўзаемна Знак Спакою: "Спакой вам усім!"

х х х

Людзі, узънятая сілаю звыш,
сыдуцца разам з растайных дарог
кожны ў свой дол, кожны ў свой бок,
пад адзінокі, але адзін Крыж.

Прагнем на момант сагрэца душой
тут, між няпраёды і чеснаты,
між дзявюх сьвятыняў, між двух крыжоў,
між двух агнёў — то народы-братья.

Сябра адзіны, засята маўчиш.
Так, памаўчи, патрываі, пагаруй.
Стогне пад крыжам уся Беларусь . . .
Але ці злучыць яе трэці Крыж?

Вольга КУРТАНІЧ

МАРЫЯ, БУДЗЬ...

Марыя, будзь ...

За съценамі – цямрэча ...

Дайсьці да брамы не пасъпееш ты.

Спачатку – жар.

А холад – ён затым,

Як вусны перахопіць рот старэчы.

Марыя, будзь ...

Няма на съвеце вечным

Ні прауды шчырай,

ні съвятой ілжы.

І ўсмоктваюца белыя вужы

У твае напаўразгорнутыя плечы.

Марыя, будзь ...

Самотны жвір пустэчы

На ўсходзе сонца стане залаты.

Няма дарогі ў той спакой.

І ты

Не прычакаеш съветлае сустрэчы.

Марыя, будзь ...

Ты па законе нечым

Пакутніца, ахвяра і судзьдзя.

І малако атручана ў грудзях,

Ты ім напоіш сына ў гэты вячэр.

Марыя, будзь

той, хто і б'е, і лечыць.

x x x

Дайсьці да брамы не пасъпела ты ...

Спакою жвір не знайдзены астый ...

І сёньня на табе пастаўлю съвetchку,

Укленчу і пакаюся затым.

1990

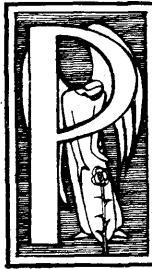
ТАЯМНІЦЫ

кожнай зь Вялікіх містыхчных Кнігаў, што на працыту тысячагодзідзя ў чытала чалавецтва – ці то Кніга Душы, ці Кніга Жыцця, Кніга Прыроды ці Кніга Кнігаў, – знаходзім сымбаль Ружы. І паўсюль галоўным ягоным значэннем ёсьць адно й тое ж – дасканаласць.

Пачаўшы адухаўляць і надзяляць чалавечымі сэнсамі свет вакол сябе, людзі сутыкнуліся з гэтым дзіўным феноменам прыроды, цудам красы, у-себе-прыгажосьцю, яўленай рэчыўна, відочна. Зьдзіўляе і нават палохае аднадушиша, зь якім народы й цывілізацыі эпохі ѹ культуры прымамоў гэтую кветку ў свой духоўны космас, спрабуюць разумець і "прачытаць" яе, разгадаць таямніцу яе дасканаласці. Самое нараджэнне ружы аднесена ў пракаветнія, дагістарычныя часы, часы ба-гой і гэрояў. Старажытныя грэкі звязвалі ружу з Эрасам, касымічнай сілай, што брала ўдзел у стварэнні сьвету. І ў той жа час яна расце на Елісейскіх палёх, у краіне памерых. У Індый Брахма, што спрачаваў пра кветкі зь Вішну, даў перавагу лотасу, але як пабачыў ружу, апразу прызнаў яе першасць. Гэбрейская кабала лічыць ружу вобразам Адзінага. Мусульмане ўсклалі на яе карону Каралевы кветак.

Хрысціянства, зь яго ўніверсальнай формулай

ЯН ЛУКІЯНОВІЧ

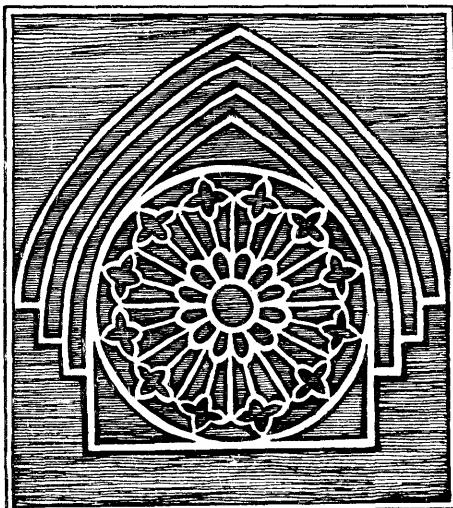
УЖАНЦУ

адносінаў боскага і чалавечага – "незлучальна й непадзельна" – звязала нябесную дасканаласць ружы з гісторыяй жыцця, съмерці і ўваскрошання Ісуса Хрыста, богачалавека. У Хрысціянстве ружа набыла асаблівую сымбалічную гамму: міла-сэрнасць, міласць, уседараўанье, боская любоў, пакутніцтва, перамога. Зялёная лістота ружы нагадвае пра жыццё й радасць, колкава сыябліна за дзідамі – пра пакуту ѹ съмерці Хрыста, дзівосны квет – пра Ягона слаўнае ўваскрошанне. У сярдзячнавечным мастацтве ружа сымбалізуе нябеснае шчасце. Да вяршыні яе ўсыведамленне ў Хрысціянскай газэї ўздымаешца аўтар "Боскае камедыі". У вышэйшай сфэры неба пастаўчы велізарную пальміянную ружу, пялесткамі якое – душы праудзівых, а найвышэйшым з іх – Маші Божай.

Хрысціянства ўяўляе крыху халаднаватую і адцягнутую дасканаласць ружы ѹ чалавечасе вымыярэнне. Ці больш дакладна, у богачалавечасе. Хрыстос съходзіць у съвет і съвет яго не прымье. Хрыстос памірае на крыжы "рабскай" съмерцю, сирод пляўкоў і праклёнай. У сваёй душы ён змагаецца са страхам съмерці і тугою адзіноты. Колькя ў такіх аставінах зыненавізлілі зъ съвет і людзей... Хрыстос прыйшоў з любоўю і ратуе любоўю. Гэта і ёсьць Ружа Хрысціянства.

Істотнаю рысаю ўсялякага сымбала ёсьць лучнасць. Сымбаль ня проста рэч для назіранья, асалоды. Сымбаль лучыць, злучае, дорычыць цеплыню таямніцы, дазваляе быць саўдзельнікам яе. Такім чынам мы пальхадзім да Ружанцу.

Ружанец (ш на лаціне *Rosarium* – ружовы сад) – пэўны спосаб малітвы, пасълічоўнасць якое адпічваеца нібы па пялестках ружы, што разгортаюцца ярусамі па пяці ў кожным. Малітва гэтая сплутчана з раздумымі пра падзеі (таемствы) з жыццем Ісуса і Дзэвы Мары, што ўтвараюць тры пяціярыцы – радасную, пакутную і слаўную. Самы спосаб малітвы прыйшоў з хрысціянскага Ўсходу, дзе прыкладна ў III стагодзізі быў пераняты ад больш старажытных рэлігій. Кожная асобная малітва (паклон) адзначалася вузэльчыкам на вяроўцы. Звойсі ён па-грэцку *kombologion*, а па-славянску – вяроўца, верыца. Праз пяць стагодзізі ўзяўвіў я на Захадзе, тут ён атрымаў лацінскую назву *Pater noster* (ад першых словаў малітвы "Ойча наш..."). Сучасная форма Ружанцу ўсталявалася ў 1470-х гадах прац ламінікана Алана дэ Рупа і яго пасыльдоўнікаў. У 1520 годзе яна была асвячона папам Ільвом X і названая Ружанцам Багаславенася Дзэвы Мары.

Ружанец – "Вянок ружаў", – нібы з найлепшых кветак, сплещены з найдараражайшых малітваў: "Ойча наш . . .", якое наўчуаў Сам Госплад Іус, і "Багародзіца Дзэва . . .", як віталі Марыю Божу па-сланец архангел Гаўрыл і святая Лізавета, маш Яна Хрысьціла.

Ружанцам завешца таксама й нізка замацаваных асаблівым чынам пацеркаў (драўляных, касцяных, бурштынавых і інш.), дзе кожна пацерка азначаеца асобная малітва. Адсюль выраз "ка-запі пацеры", сінанімічны выразу "прамаўляць ружанец".

Як жа прамаўляєм ружанец?

Перадусім, узяўшы ў рукі ружанцовыя пацер-кі, жагнаемся якжам:

"У імя Айца і Сына і Свяятога Духа. Амін."

"Цару Небесны, Пацішыцелю, Духу прауды, усюды прысунуты і ўсёнатапнучы, скарбніца да-бра і жыццяздацелю, прайдзі і гаспадаруй у нас, і ачысці нас ад усякага благоочыця, ды ўратуй, дабротны, душы нашыя."

На першай пацерцы чытаем Сымбаль веры:

"Веру ў адзінага Бога Айца..."

Далей зъмішчаяща ална за адной тры пацер-кі. На іх молімся так:

На першай какам:

"Слава Айцу, што нас сатварыў, і цяпер, і заўсё-ды, і на векі вечныя. Амін."

"Багародзіца Дзэва радуйся..."

На другай какам:

"Слава Сыну, што нас адкупіў, і цяпер, і заўсё-ды, і на векі вечныя. Амін."

"Багародзіца Дзэва..."

На трэцій какам:

"Слава Святыму Духу, што нас прасвятыліў, і цяпер, і заўсёды, і на векі вечныя. Амін."

"Багародзіца Дзэва..."

Далей ідзе ална асобная пацерка, й на ёй какам:

"Слава Айцу і Сыну і Святыму Духу, і цяпер, і заўсёды, і на векі вечныя. Амін."

"Ойча наш, каторы ёсьць у небе..."

Цяпер пачынаешца дзесятак пацеркаў, альбо так звана "дзесяціца" ружанцу. На кожнай пацерцы чытаем Багародзіцу Дзеву і ў гэтым часе сэрцам згадваем адгаведную таямніцу (падзею) з жыцця Ісуса й Марыі. Усіх таямніц ёсьць пяць-наццаць, таму поўны ружанец мае пяцьнаццаць дзесятак "Багародзіца Дзэва . . .". Паміж тымі дзесяткамі заўсёды зъмішчаяща ална асобная пацерка, на якой чытаем Слава Айцу і Ойча наш.

Гэты вянок малітваў, ды разважанінъі святыя-ры яшчэ называюць Малым Эвангельлем, лесьви-цяю ў неба.

Пацеркі, якім звычайна карыстаюся, ёсьць траплю часткай поўнага ружанцу. Яны ахопліваюць адну пляцірну гаемстваў і маюць толькі пяць дзесятак "Багародзіца Дзэва . . .", падзеленых асобна пацеркай, на якой чытаем Слава Айцу і Ойча наш.

Падчас сваіх зъяваў у Фаціме Малі Божая пра-сіла, каб паслья кожнае дзесяткіны дадаваць яшчэ такую малітву:

"О, мой Ісус, даруй нам грахі нашыя, збаў нас ад пякльнага полум'я, вазмы да Выраю ўсе душы ды пасльышаць з асаблівую дапамогай тым, хто таго найбольш прагне."

Напачатку раім дапамагаць сабе тымі карацень-кімі раздумамі аб таямніцах ружанцовых, якія падаюць ніжэй. Паслья, прызываючыся да прамаўлення ружанцу, можна будзе абыходзіцца бяз якіх.

ТАЯМНІЦЫ РУЖАНЦУ

Dех таямніца – пятнаццаць. Іх падзяляюць на радасныя, пакутныя ды слаўныя.

Радасныя таямніцы

Думаю пра іх у панядзелак, аўторак і чацвер. Вось яны:

1. Зъвеставаньне Прачыстасе Дзэвы Марыі
2. Адведзіны Лізаветы Маці Божай
3. Нараджэнне Хрыстова
4. Стрэчаныне Господа
5. Знаходжаньне Ісуса ў Храме

Пакутныя таямніцы

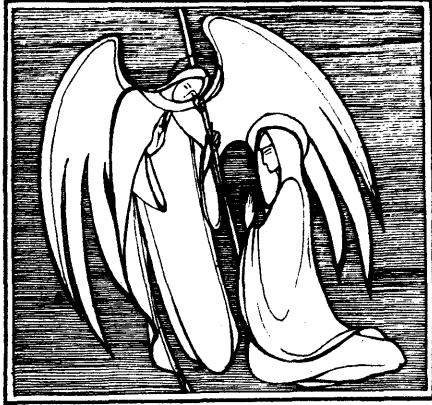
Думаю пра іх у сераду й пятніцу. Вось яны:

1. Хрыстос сядроў альваў
2. Бічаваньне Ісуса
3. Вяччаньне Хрыста цернямі
4. Крыжовы шлях
5. Укрыжаваньне Господа

Слаўныя таямніцы

Думаю пра іх у суботу й нядзелю. Вось яны:

1. Уваскрошанье Хрыстова
2. Узнясеньне Ісуса
3. Спаслапненне съв. Духа
4. Унебаўзяцце Прачыстасе Дзэвы Марыі
5. Каранаваньне ў небе Прачыстасе Дзэвы Марыі

РАДАСНЫЯ ТАЯМНІЦЫ

1. Звеставаныне

шосты ж месяц паскны быў Анёл Гаўрый ад Бога ў мesta Галілейскага, называнае Назарэт, да дзэвзы, заручанай з мужам імем Язэп, з дому Даўдагава; імя ж дзэвзы – Марыя. Анёл, увайшоўши да яе, прамовіў: радуйся, дабрадатна! Госпрад з табою; багаславлена ты між жанок.” (Лука 1, 26-28).

З любові да нас вырашае Госпрад Бог паслаў Святы Адзінароднага Сына, каб уратаваць свет. Сын гэты мусіць стацца чалавекам, прыйшыць ў свет як дзіцё. На Ягоную Маці выбірае Бог дзеяну з Назарэта, Марыю. Яшчэ з хвіліны Яе зачачыця забаві. Яе ад першадоннага грэху. Але, шануючы саводу волі, пасылае анёла слыгату Марыю, што пагодзіцца Яна стаць Маці Ягонага Сына.

“Вось я – слуга Госпрада; ніхай станеца мне па слову твойму”, – гаворыць тады Марыя.

Будзьма ўдзячнымі Богу за выбор Марыі на Маці Святы Сына. Будзьма ўдзячнымі Марыі за яе згоду. Будзьма заўсёды пагаджацца з Божаю волій ды выконвацца яе праз ўсё жыхцьцё!

П. Адведзіны Лізаветы Маці Божая

стайшы ж Марыя ў тыхі дні паспяшалася ў горную краіну, у мesta Юдэіна. І ўвайшла ў дом За-хары і прывітала Лізавету.” (Лука 1, 39-40).

Прачыстая Дзева Марыя даведалася ад анёла, што яе цётка Лізавета неўзабаве народзіць. Таму съпяшашца да яе, каб дагамагчы і падтрымаль.

А Лізавета, што чакала зьяўлення на свет сына святы Яна Хрысьціцеля, “напоўнілася Духам Святым і загаласіла моіным голасам і сказала: багаславёна Тым між жанок, і багаславёны плод улоньня Твойго. І адкуль гэтае мне, што Маці Госпрада майго прыйшла да мяне?” (Лука 1, 42-43).

Марыя ў адказ на гэта гаворыць велічныя слова ўдзячнасці ды пакоры:

“Велічна душа мая Госпрада, і ўзрадаваўся дух мой у Богу Збаўцу моем” (Лука 1, 46, 47).

Будзьма раздумвала з увагаю ды любою над гэтаю падзеяю. Ад Божае Маці навучымся заўсёды быць гатовым дагамагаць бліжнім. І не чакаць ад гэтага пахвалы людзей, але думачь пра Бога!

III. Нараджэнне Христова

калі ж яны былі там, надышоў час нарадзіць ёй; і ўрадзіла Сына Святыго Першага, і палажыла яго ў жолаб, бо ня было им мейсца ў заезьдзе.” (Лука П, 6, 7).

Сын Божы прыйшоў убога ў съвет. Першымі, хто пакланіліся яму, былі убогія пастухі, якім анёл паведаміў пра нараджэнне Сына Божага:

“І сталася, як адышлі ад іх Анёлы на неба, пастухі сказалі адзін аднаму: пойдзем у Бетгелем і паглядзім, што там эдарылася, што абеясці нам Госпрад. І паспешна выйшлі і знайшли Марыю і Язэпа і Даўгітку, ляжучы ў жолабе.” (Лука П, 15, 16).

Па прыкладзе пастухоў заўсёды съпяшаемся да Ісуса. Але ня будзьма забываць, што каля Яго Марыя ды Язэп. Таму адчуем у сэрцы шчырую любоў да Марыі і Язэпа, а яны навучаць нас любіць Хрыста.

ІV. Стречаныне Госпрада

як прайшло восем дзен, калі трэба быць абразаць Даўгітку, далі Яму імя Ісус, названае анелам да зачачыця Яго ў чэрэве. А калі скончыцца дні ачышчэння іх па законе Майсеяваму, прынесці Яго ў Ерусалім, каб прадставіць перад Госпрадам.” (Лука П, 21, 22).

Прачыстая Дзева Марыя і съв. Язэп адпана выконваюць усе запаветы закону Майсеявага. Хочуць нас навучыць, што і ад нас чакае пастушэнства Нябесны Айцец наш.

У Ерусалімскіх съвятыні старэнкі Сымон, што чакаў Міхaili, бярэ Даўгітку Ісуса на рукі, съпявае Богу съпес падзялкі. А пасля прадвяшчае Марыі Божай пакуту, што давягнеціць ей перанесці з-за Божага Сына:

“Вось, ляжыць Гэты на ўпадак і пайстайнье многіх на Ізраэлю і на знак, якому працівіца будучы, і табе самай меч пранікне ў душу – каб вычыцісі памышенныі многіх сэрцаў.” (Лука П, 34, 35).

Мячом гэтым быў боль, што зынесьла Марыі Божая, калі стаяла пад крыжкам на Гатгофе. Будзьмо ўдзячнымі Марыі за яе гатоўнасць цярпеш з Хрыстом за нас.

В. Знаходжаныне Ісуса ў Храме

ернія Закону Марыя ды Язэп штогод хадзілі да Ерусаліму на съвяты Пасхі. Узяты з сабою Ісус, калі ён меў дванаццаць гадоў. А Ісус незадзвіжна застаўся ў Ерусаліме. Марыя ды Язэп тры дні шукали Яго:

“Праз тры дні знайшилі Яго ў царкве, сядзячы сярод настайнікаў, сіухаючы ды пытаючы ў яго.” (Лука П, 46).

“І Маці Яго сказала Яму: Даўгі! што Ты зрабіў з намі? Вось бацька Твой і я звялікаю гугую шукаль Цябе.

Ён сказаў ім: на што бы ю вам шукаль Мяне? ши ж вы на ведаці, што Мне трэба быць у тым, што належыць Айцецу Майму? А іе яны не зразумелі скажаных ім словам.” (Лука, П, 48-50).

У нашым жыцці таксама не аднойчы сустрэнеміся з дзіўнымі шляхамі Боскага Прадбачання. Але што б не эздаралася з намі, будзем памятаны, што заўсёды ратуе нас Божая Любоў.

ПАКУТНЫЯ ТАЯМНІСТИ

1. Хрыстос сярод аліваў

Асалья Таэмнае Вячэры, дзе пастанавіў Прасвятую Эўхарыстыю, Хрыстос ўзяў з Сабою Сваіх вучняў і пайшоў на Алённую гару памаліцца. А трам апостолам – Пятру, Якубу ды Яну наказаў: "Маліцеся, каб не ўзвышы ў спакусу".

І сам адыйшоў ад іх, як кінучь камень, і, укленчышы, маліўся, какумчы: Айцец, калі Твоя воля, пранясі чару гэтую міма Мяне, ды не Мая воля, але Твоя няхай станецица.

Зъявіўся ж Яму анел з неба, умацоўваючы Яго, і ў барацьбe съмяротнай пільней маліўся, і быў пот Яго, як краплі крыві, падаючы на зямлю." (Лука 22, 40-44).

Хрыстос сярод аліваў меў перад вачыма Свае пакуты. Яго людзкая натура жахнулася на хвіліну, але Сын Божы пагадзіўся з воляю Айца Нябеснага.

Хрыстос зъвяртае нашу ўвагу на неабходнасць малітвы, каб умацавацца ў добрастыці ды на ўласці ў спакусу.

П. Бічаваныя Ісуса

Аўнёры зъдзерлі зь Яго вогратку, прывязалі да ступа ды бязлітасна білі...

Няхай вобраз катаванага Хрыста заўжды стаіць перад вачыма, а перадусім тады, калі спакусы няхытнія прадзіраюцца да нас у душы!

Просім Прасвятую Дзеву, каб была нашай ахойцай у хвіліне спакусаў. Яна, Беззаганная, дапаможа зберагчы душу чистаю!

III. Вячаныя Хрыста цернямі

Ле на гэтым бічаваныне ня скончылася.

"І жаўнёры завялі Яго ў панадворак, што за вецица Прэторыя і склікалі ўсю роту. І адзелі Яго ў пурпур, і, сплеўшы зь церніяў вянок, усклалі на Яго. І пачалі вітаць Яго: радуйся, Цар Юдэйскі! І білі Яго па голаве трысцінай, і плявалі на Яго і, становячыся на калені, пакланяліся Яму. (Марк, 15, 16-19).

Вось такія муکі трывае Сын Божы! Так, Ён – Цар. Але як багата людзей съмяецица зь Ягонага царства. Бо Ягоне царства не ад гэтага сьвету. Яно – Царства Нябеснае.

Дзеля Хрыстовага царства будзьма гатовы трывалі так, як трываў Сам Хрыстос!

IV. Крыжовы шлях

І, калі насымляліся зь Яго, зынялі зь Яго чырвоны плащ і адзелі Яго ў адзежы Ягонага, і павялі Яго на раскрыжаваныне." (Матей, 27, 31).

Сына Божага вядуць на распяцце. На крыжы мусіць Ён выкупіць людзкі род зь няволі грэху.

Крых цісьне Хрыста цяжарам сваім, а яшчэ

больш цісьне Яго цяжар нашых грахоў. Ён падае. Каты бысь, папіхаюць! На дарозе сустракае Ісуса Сваю Маці. Які боль!

Пабожнае Вераніка хусыціна абцерла аблічча Ісуса і адбитак Ягоны застаўся назаўжды.

Ішлі за ім праведныя кабеты й плакали.

Ісус жа, азірнуўшыся на іх, прамовіў:

"Дочкі Ерусалімскі! ня плачце па Мне, але плачце па сабе і па дзецах ваших." (Лука 23, 28).

Калі каты пачабылі, што Ісус так знямажаны, што не дамясе крыжа, прымусілі Сымона Кірнейскага, які вяртаўся з поля, каб дапамог.

Уявіўшы Ісуса, які нясе крыж, ня будзем наракаць на свае пакуты. Таксама ня будзем множыць сваімі грахамі пакуты Хрыста.

У. Укрыжаваныя Господа

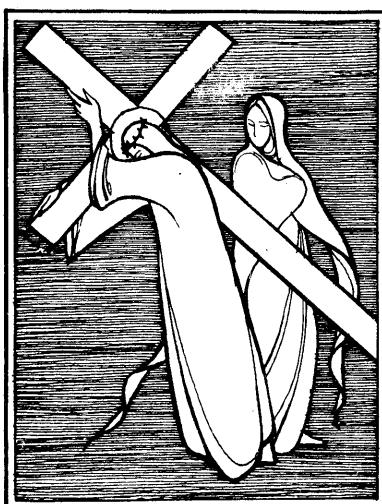
, нясучы крыж Свой, Ён выйшаў на ўрочышча чарапоў, што па-жыдоўску завецца Галгофа, дзе і ўкрыжавалі Яго і зв' ім двух другіх наабапал Яго, а ў сярэдзіне Ісуса." (Ян, 19, 16-18).

Хрыстос павіс на крыжы, але не забыўся на нас, бо якраз тады аддаў нас у апеку Сваёй Маці:

"Стаялі ж якія крыжы Ісусавага маці Яго і сястра маткі Яго, Марыя Клянопава, і Марыя Магдаліна. Ісус жа, угедзейшы матку і побач вучня, якога любіў, какія Матцы сваёй: Жанчына, вось сын твой! Пасляя какія вучня: вось Маці твой! І з таго часу вучань гэты ўзяў яе да сябе.

Пасля таго Ісус, ведаючы, што ўсё ужо адбылося, каб спонгілася Пісаныне, какія: піць хачу! Тут стаяла пасудзіна, поўная воцату. Жаўнёры, набраўшы воцату губкай, і ўзьдзейшы яе на трывсціну, паднялі да вуснаў Яго, Ісус жа, як узяў воцату, сказаў: Адбылося! і, нахіліўшы галаву, аддаў дух." (Ян, 19, 25-30).

Будзьма ўдзячныя Ісусу за тое, што аддаў нас пад апекаваныне Сваёй Маці. Будзьма ўдзячныя Марыі за тое, што ўзяла нас за сваіх дзяцей. Няхай заўсёды жыве ў сэрцы шчырая, дзяцічная любоў да Марыі!

СЛАЙНЫЯ ТАЯМНІЦЫ

1. Уваскрошаныне Хрыстова

Укрыжаванага Ісуса пахавалі ды паставілі жайнерай, каб вартавалі цела. Але на трэці дзень адбылося тое, пра што казалі прарокі:

"І воста сталася вялікае трасенне зямлі; бо Аней Гасподні, эйшоўшы зь неба, прыступіўши, адваліў камень ад дзверу маёльі і сядзеў на ім. Выгляд яго быў як бліскавіца, і вонката яго белая як снег. І ад страху прад ім задрыгелі вартавунікі і зрабіліся як нежывыя." (Мацей, 28, 2-4).

А да кабет, што прыйшлі да труны, сказаў анёл:

"На бойцеся, бо ведаю, што вы шукаете Ісуса распятыага. Яго няма тут, ён уваскрос, як і сказаў. Хадзеце, паглядзеце месца, дзе ляжаў Госпад." (Мацей 28, 5, 6).

Хрыстос Сваёю съмерцю вызваліў нас зь няволі грэху, адкрыў нам неба ю на трэці дзень пайстай з труны. Хрыстова Уваскрошаныне – то аснова нашаа веры. Калі б Хрыстос не ўваскрос, нашая вера была б дарэмная.

Папросім Уваскросшага Ісуса, каб умацаваў нашую веру. І разам з гэтым аббудзім у сабе веру ў нашае ўласнае ўваскрошаныне!

II. Узынясеньне Ісуса

Усаракавы дзень па Свайм Уваскрошаныні Хрыстос узяў вучняў і "вывеў іх з мesta да Віфаніі, падняўшы руکі Свае, бағаславіў іх. І сталася, як бағаславіў іх, стаў аддоляцца ад іх і ўзнесіца на неба. І яны пакланіліся Яму і вярнуліся ў Ерусалім з радасцю вялікаю." (Лука, 24, 50-52).

"Калі ж яны пільне ўглідалі ў неба, як ён адыходзіў, вось двоё мужоў паусталі перад імі ў белых вонкатах, дый казалі яны: Мужы Галілейскі! Чаго стаіце, узіраючыся на неба? Гэты Ісус, узяты ад вас на неба, прыйдзе ўтаксама як бачылі вы Яго ўзыходзячым на неба." (Дзеяньні 1, 10, 11).

Хрыстос узынёсься на неба, каб падрыхтаваць месца Свайм вучням і ўсім нам. Будзем жа намаганіца адчуць і набыць штораз большую любоў Бога. За гэтую любоў нас і чакае неба!

III. Спасланныне Святога Духу

Уперад сваім узынясеньнем сказаў Хрыстос да апосталаў:

"Вы ж заставайцесь ў месьце Ерусаліме, пакуль не адзенечесца сілаю звыш." (Лука, 24, 49).

"І, увайшоўши, узышлі ў сънятліцу... Усе яны трывали аднадушна ў малітвах і просьбах разам з жанчынамі і Марыяй, Маткай Ісусавай, ды братамі Ягонымі." (Дзеяньні, 1, 13, 14).

"І, як канчалася дзень П'яцідзесятніцы, усе былі аднадушна разам. І знячэўку пачуўся гук зь неба, быцім ад налячэўшага буйнага ветру, ды напоўніў увес дом, дзе яны сядзелі. І паказаліся ім падзеяення языкі, быцім агнявія, ды паселі на кожным зь іх. І напоўніліся ўсе Духам Святым ды пачалі гутарыць іншымі мовамі так, як Дух Святы даў ім прамаўліці." (Дзеяньні, 2, 1-4).

Трэцяя Божая Асoba, Святы Дух, сыходзіць на апосталаў ды распачынае сваю дзеянісць у свеце Царкве. Гэта той Суцяшальнік, пра Якога казаў Хрыстос вучням падчас Таенінага Вячэры.

Будзьма ж шанаваль Святога Духа, больш карыстацца зь Ягоных дароў ды Ягонае ласкі!

11. Унебаўзяцые Прачыстасе Дзэзы Марыі

Упачыстая Дзева Марыя заснула. Такою была Яе съмерць, як сон у чалавека. Калі яна мелася скончыць Сваё жыццё, апосталы, прыведзеныя вешчым духам, сабраліся вакол Яе, каб разыгітацца ды прасіць, каб малілася за іх, калі будзе ў небе Святое Сына.

"Велічай душа мая съягты пераход Masi Божай зь зямлі да неба", – такі прыгнётэ да 9 сыгеву канона Унебаўзяцьця.

Такою была съмерць Марыі.

Нас таксама чакае хвіліна съмерці. Якая яна будзе, мы ня ведаем. Калі яна прыйдзе, мы ня ведаем. Але для пабожнага чалавека съмерць – адно пераход зь зямлі да неба, да вечнага жыцця, да Бога.

Будзьма ж жыць па-Божаму, каб заслужыць себе ласку добрае съмерці! Просім гэтае ласкі ў Прачыстасе Дзэзы Марыі!

У. Каранаваныне ў небе Прачыстасе Дзэзы Марыі

Унельскія хоры забралі Марыю з душою і целам да неба. Сын Божы суправаджвае Яе да Айца Нябеснага. Радзілася ўсія Прасвятыя Тройца. Бо ж увайшала на неба Мадці Божага Сына, Заручніца съв. Духа. Прачыстую Дзеву каранавалі на Шарышу неба ў зямлі.

Але ў небе не забылася Прачыстая на зямлю і на людзей. Як Царыца неба ў зямлі Яна щодра раздае ласку тым, хто ў Яе просьбі.

Будзьма ж больш цаніць Божую ласку! Гэта найяўлікшы скарб нашае душы. Божая ласка рабіць нас Божымі дзеяньмі, дае нам права на неба, наша душа асьвячаеца прысутнасцю Прасвятых Тройцаў!

Мал. А. Ткачавай

СЯРГЕЙ ГОРБІК

ХОРАМ НА НЯМІЗЕ

З нешматлікіх культавых пабудоваў, што цудам ацалелі ў гады атэстычных ліхалацьціў у Менску, на лепшы лёс напаткаў царкву на Нямізе, вядомую пад назвамі Петрапаўлаўская, Екацярыненская, праста Жоўтая. Простыя й дасканалыя абрысы гэтая царквы згубіліся на фоне ламаных шэршніх гмахах, і ў выніку близдаровы перарабдывы старога места, хорам глядзіць на горад апсідай, уткнуўшыся прыгожым сеамі фасадам у самы бок бясконцага пачварнага будынку, назеванага менчукамі "глыбіцінай". Калісці ў царкве захоўваўся цудатворны абраз Менскай Маці Божай Адзігітры, а цяпер у ёй тулыца Цэнтральны дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва БССР, і сядзіць на ўваходзе міліцыянт, і даўно памерла тут рэха галасоў, што плялі ў хорам хвалу Божую...

Затое на сышхла дагэтуль водгульне спрэчкаў пра канфэсійную прыналежнасць гэтая шматпакутнае царквы, якія пачаліся ад самага ейнага нараджэння. Хто законны ўладар съвятыні – грэка-каталікі, што закладалі яе, ці праваслаўныя, якія атрымалі ва ўладаньне зямлю, дзе ўжо пачалася закладка царквы?

Гэтая спрэчка прыпынілася толькі пасля гвалтоўнага далучэння Беларусі да Расейскае імперыі паслядоўнага аправаслаўлівання нашых земляў. А Полацкі сабор 1839 году закрыў канчаткована толькі пытанье правоў уніятаў на Петрапаўлаўскую царкву, але і ўсе уніяцкія пытанні ўвогуле.

Але нешта непакойла праваслаўных уладароў царквы. І ў 1913 годзе выйшла ў сьвет кніга айца Паўла Афонскага "Триста лет в Православии: Исторический очерк трехсотлетия существования Минского Екатерининского собора", дзе былі рупліва сабраны ўсе доказы правоў Рукае Праваслаўнага Царквы на гэту съвятыню і з гэтых пазыцыяў выкладзена ейная гісторыя. Аднак, калі да гэтая гісторыі дадаць некаторыя факты і дакументы, якія пакідае па-за ўваагу Павал Афонскі, то карціна падзеяў вакол царквы зменіцца і паустане іншая вэрсія нараджэння ды існавання Петрапаўлаўскага сабору.

У 1596 годзе на Берасцейскіх саборы было прынятая грамата, аў зьяданні Праваслаўнай Царквы Рэчы Паспалітая з Рымам. Разам зь іншымі іерархамі ўнію падпісаў архімандрый Менскі Пайсей, чым далучыў да Уні ўсе менскія праваслаўныя хорамы й кішлішты. Акрамя таго, сам мітрапаліт Кіеўскі, Галіцкі і ўсле Русі Міхайла Рагоза – першы уніяцкі мітрапаліт – да атрымання мітраполічага сану быў архімандритам Менскім, Менск, такім чынам, стаўся адным з першых асяродкаў Уні на Беларусі.

На пачатку ХУП стагодзьдзя менскія царкоўныя ўлады вырашылі заклаць новую съвятыню. Падрыхтвалі праект царквы і звязрнуліся да мітраполіта Інфія Пасея па дазволі і блаеслёнені.

З блаеслёнення мітрапаліта будаўніцтва пачалося. Дакладны год закладання уніяцкага хорamu на Нямізе невядомы, але не пазней за 1607–1608 гады.

Але зміла, на якой будавалася новая царква, належыла кіянгіне Аўдзіоўцы Рыгораўні Друцкай-Горскай, удзеве каралеўскага маршала Багдана Стаскевіча. Кіянгіня варожа успірніла Уні і не хацела дапусціць існавання на сваіх землях грэка-каталіцкага царквы. І хача праваслаўных у Менску практична не засталося, і не было ніводнага праваслаўнага съвітара ані царквы, кіянгіня 23 лістапада 1611 году ахвяравала тры сваіх пляцы на Нямізе пад праваслаўную царкву і манастыр ва ўмі съвітых алпосталаў Піतра і Паўла, каб "набожэнство звыкльым церкви святым восточным порадком спакойніе отправовали". Адразу быў адасланы ліст архімандриту Віленскага Свята-Духаўскага манастыра (алоту барадыці праваслаўных з Уніі у Вілікім Княстве Літоўскім) Лівонцыю Карповічу, у якім кіянгіня прасіла накіраваць у Менск патрбрнью колькасць інакаў дзеялі наўзіраньня за будаўніцтвам манастыра і ўладкаваньня манастырскага жыцця. Архімандрый задаволіў просьбу кіянгіні, і ў 1612 годзе віленскі манахі прыбылі ў Менск. Улетку 1612 году ў новай царкве пачаліся праваслаўныя набажэнствы.

А ўжо 14 верасня 1612 года вони Менскага ваяводзтва разам з менскім пратапопам Гайнікам і ўсімі саборнымі съвітарамі, прыйшоў у Менскую ратушу і заяўлі, што праваслаўныя павітлы супраць пратапопа і саборных съвітароў за прыныцце імі Уні, сілай выгналі іх з саборнай царквы Нараджэння Прасвятой Багародзіцы і аддалі гэту царкву "новоприбытым из Вільні до Менска

Петрапаўлаўская царква. Першапачатковы выгляд, вернуты ў выніку рэстаўрацыі 1979 г.

чернецам". На падставе каралеўскіх указаў возны патрабаваў, каб будаўніцтва манастыра было спынена, а царква была вернута уніяцкаму пратапопу Гайнскому, пад пагрозай штрафу ў 5 000 літоўскіх грошаў. 21 кастрычніка 1612 году возны адаслаў асунткі ліст на імя менскага войта Рыгора Тэрляцкага.

Лісты вознага Менскага ваяводзтва надзвычай важны. На іхнай падставе можна меркаваць, што адабраная ва ўніятаў царква Нараджэння Прасвятой Багародзіцы і ёсьць тая самая грэка-каталіцкая царква на Нямізе, якую будавалі з блаеслёненнямі мітраполіта – у праваслаўнай назірваваць царкву сьв. сьв. Пятра і Паўла (з 1795 году – Екацярыненская царква). За гэта съвядчыць і тое, што ў далейшым мы не знаходзім дакументы, аў вяртаны гэты царквы уніятам альбо разбурэйні яе. І аў Петрапаўлаўскіх саборы ўсе крыніцы пішуць як аў адзінага праваслаўнага хораме ў Менску. Гэта пасцярджаюць і дакументы аў наведваниі Менска праваслаўным мітраполітам Пітром Магілам у 1635 годзе, і інвентарныя кнігі Менскага ваяводзтва. Ды і барочная архітэктура царквы, тыповая для уніяцкіх хорамаў ХУІІ ст., гаворыць сама за сябе. На шматлікіх судовых працэсах адзінцы аргументы адмоўнай вірноты патріюць Петрапаўлаўскую царкву было права кіянгіні Друцкай-Горскай на пляцы (дзе стаяла царква), перададзеная праваслаўнаму манастыру. Пры гэтым царква ўвесі час уважалася грэка-каталікамі за "незаконную атабраную".

Безліч судовых працэсаў паміж уніятамі і праваслаўнымі так ні да чога і не прывялі, і царква засталася ў ранейшым падпарадкаванні: суды Рэчы Паспалітая

свята аховоїправа ўласнасці.

Княгінія Друцька-Горская паставіла ўмовай перадачы замежных пляцаў падпрадаваньне новай царквы і кляштара ў Менску Віленскаму Святадухаўскому кляштару. Асноунай мэтай было адкрыцце ў Менску манавіті праваслаўнай царквы, а кляштар быў неабходны толькі як гарант захаванья ейнае праваслаўнасці, і, на думку княгіні, якраз віленскія святадухаўскія манаҳі "Цвёрда і непахісна" трывмающа праваслаўю і дапамогучу яму ўтримацца ў Менску.

Такім чынам, праваслаўнага пабудавалі толькі Петрапалаўскі кляштар, а царкву пераўтадкаўлі. Ни выключана, што уніяты не скончылі цалкам будаўніцтва да 1612 году, і патрабаваліся яшчэ нейкія работы. І таму кляштар нізе ў судовых спраўах не згадаўца, уніяты на яго не прэтэндавалі – яны хацелі не забраць пляцы княгіні, а вярнуць сваю царкву.

Да восені 1613 году віленскія манаҳі адбудавалі і 6 лістапада княжна Друцька-Горская фармальна перадала айцу ігумену Паўлу Дамажаву свае пляцы на Нямізе, а зь імі разам царкву і манаства.

12 лістапада 1613 году ў манаствахы началіся службы. Віленскія манаҳі разгарнулі актыўную дзейнасць. Ужо да 1617 года пры манаствахы дзейнічала школа Менскага праваслаўнага браўца.

Але уніяты не пакідалі надзеі вярнуць царкву. І 15 студзеня 1620 году намеснік мітрапаліта Язэпа Вэльяміна Руцкага Іварыен Баранович падаў скагру на інакау менскага праваслаўнага Петрапалаўскага манаства. Ен адвінаваўчай ўх ў тым, што яны адабралі ва уніяту мітрапалічу царкву Народжаныя Прасвятыя Багародзіцы і ў тым, што яны незаконна пабудавалі манаство на Нямізе: існавала каралеўская грамата, згодна з якой запаранілася будаўца новая праваслаўнай цэркви і кляштары. Скагру намеснік мітрапаліта не была задаволена, перашкодай стала (як і раней) права княгіні Друцька-Горской на пляцы, перададзеныя ёю манаство.

Нігледзічы на стараныі інакау, колькасць праваслаўных братчыкаў у грэка-каталіцкім Менску няўхільна паміньялася, і, как павіясці колькасць сваіх вернікаў, сцяартыя падпілі захвоўць да хросту заможных мясцовых гандляроў-юдэяў. Адзін з таких хростаў адбўіўся 9 жніўня 1629 году. Скончыўся ён тым, што юдэі пабілі камянімі сваіх адступнікаў.

18 сакавіка 1633 году кароль Рачы Паспалітай Уладыславу 1V выдаў менскім праваслаўным прывелі на роўнайсць з іншымі хрысціянскімі канфесіямі. А ў 1635 годзе манаство наведаў праваслаўны мітрапаліт Пётр Магіла. Ен застаўся вельмі задаволены духам манастваў і пасты, абы чым выдаў асобную грамату.

Між тым, з гадзіннем колькасці вернікаў менскім праваслаўным духоўным дзялі палітэшнікі становішча ўсё часцей уківалі дзіўныя мэтады. Так, у 1670 годзе уніяцкі мітрапаліт Гаўрыл Календа скардзіўся каралю на свавольствы грэцкага Македонскага мітрапаліта Сафонія Гелеспанаса, які хуткі тадэў у Петрапалаўскім кляштары. Гэты мітрапаліт рукаланагаў у сцяартыя людзей згодна выключна з уласнаю волій і на толькі з духоўных, але і са съвецкіх асобаў без патрэбнае адкукацыі і падрыхтоўкі.

Судовыя спрэчкі з царквой працягваліся. Кожны новы уніяцкі мітрапаліт лічыў сваім абавязкам паспрабаваць вярнуць яе, але ўсё было марна. Ажно пакуль уніяцкі пілбан Юрасік у 1691 годзе не вырашыўся на надзвычайнікі крок: ён сабраў людзей – да напалі на Петрапалаўскі манаство і трывіаў яго ў аблозе. Плену і гэта не прынесла.

Але і праваслаўным не было шчасця ў Петрапалаўскім манаство. Паства і даходы ягоныя ўвесь час паміньяліся. Даішо да таго, што ў 1727 годзе ігумен Гедзін Шышка аддаў менскім жыдом на вечны водкун манастваўскія пляцы і дамы, каб хоць якнебудзь выправіць фінансавыя спрабы абіцелі. А ў справаўдады ігумена Азар'я мітрапаліту Арсению Магілянскому ад 27 кастрычніка 1765 году напісаная, што ў Менску засталося праваслаўных толькі 133 чалавек, з іх 76 мужчынай і 57 жанчынай. Прычым толькі адноса адною з іх – Самуила Ласкоўскага, 70 год – у справаўдады адзначана, што ен "купец". Праваслаўныя шляхцічай і заможных мяшчануна час да складання справаўдады ў Менску не засталося ўвогуле. Магчыма, у хуткім часе менскі Петрапалаўскі манаство спыніўся бы сваё існаванье. Тым больш, што ў 1787 годзе тут хуткі адзін іераманах і адзін манаҳ, аводба старыя і нямоглыя, а набажэнствы былі спыненыя.

Царква пасля перабудовы ў 1875 годзе.

Існуюць звесткі, што ў гэты час (згодна з умовамі Слуцкай канфедэрэцыі паміж праваслаўнымі і пратэстантамі 1766 году) Петрапалаўская царква перадавалася ў часовую арэнду пратэстантам.

Уратавала Петрапалаўскую царкву . . . далуччынне Беларусі да Расеі. У 1795 годзе царква, адрамантаваная на адпушчаны Екацярній П гроши, робіцца кафэдральным саборам. Тады ж яна набывае другую назыву – Екацярнінскі сабор. Але ўжо 4 кастрычніка 1799 году сынодам Рускага Праваслаўнага Царквы быў выдадзены загад абы пераносі кафэдральнага сабору ў іншую царкву (былы уніяцкі храм), а ўвесну 1800 года загад быў выкананы.

Нічышыці працягвалі пераследаваць Екацярнінскую царкву. Пад час вайны 1812 году яна была абаробана войскамі Напалеона. У 1813 годзе гэты Екацярнінскі царкве было толькі 65 прыхадзіх двароў.

На час скасавання Уні ў Екацярніческай царкве налічвалася 153 прыхаджаніна. Пасля "Ісласкага сабору" 1839 году царква была ўзвядзеная ў саюг гарадзкага сабору. Дзяёлі павелічэньне пасты ўсе "Узбуйнілі" за кошт быльых уніяцкіх прыхадаў: цэрквай Уваскрасоўніцкай Хрыстовай на Нямізе ў Менску і Крупіцкай уніяцкай царквы. Дарчы, у апошняй захоўваўся Ѹздзяўнікі абрэз Маці Боскай, вядомы з 1612 года. Пасля далуччыння абрэз узімку заходзіўся ў Екацярнінскім саборы.

У выніку ўзбуйнення, у канцы XIX ст. сабор меў 5584 прыслыхі прыхаджанай, з якіх толькі 2816 менчышкі, а на пачатку 1913 г. прыхаджанай было 5698, у тым ліку жыхары 29 вескі і паселка ў Менскім чаваколы.

У 1870–1871 гадох у Екацярнінскіх саборы з кошт дзяржаўнай скарбніцы праводзіўся капітальны рамонт. Пад час яго сабор быў перайменаваны: дабудаваны купал на квадратным пастаменце і новы трох ярусныя вежы на галоўным фасадзе. На месцы быльых манастваўскіх пабудоў быў ўзвядзены царкучы дом. Траўда, у канцы XIX ст. пры новым рамонце купал зяняў, але быў зноў зменены галоўны фасад, а да заходняга фасаду зроблена прыбудова.

Царква ў рангу гарадзкага сабору траіснавала да П сусьветнай вайны. Была моцна пашкоджаная. Пры рэстаўрацыі 1972–1979 гадоў ей вярнуць старадаўні выгляд. Цяпер у саборы знаходзіцца архів.

Даючо прысыльё час вярнуць хрысціянскія съвятыні вернікам. Вось толькі – якія камфесы? Так цы інакш, а Петрапалаўская царква есть цілэр адзінам у горадзе хорамам уніяцкое архітэктуры.

БЕЛАРУСКІЯ АБРАЗЫ

РУБРЫКУ ВЯДЗЕ ДОКТАР ЮРЫ ХАДЫКА

НАРАДЖЭНЬНЕ ХРЫСТОВАЕ

Нараджэньне Хрыстоваве – самае съветлае, самае прыгожае хрысцянскае съвята. "Слава на вышынх Богу і на змілі мір сярод людзей добрае волі". Так воінства нібеснае дабраславіе нараджэньне Збавіцеля перад паствукамі – першымі съведкамі ўчалавечаныя Божага, як паведамляе съв. апостол Лука. (Лк. 2, 14).

Пастухіўночы съцерглі скот свой, які пасвіўся на гарах паблізу Віфеема Юдайскага. Пачу́шы ад ангела Божага гэтую вестку, пайшли шукаць Збавіцеля і знайшлі ў лясішчы пры дарозе ў Віфеем Марыю і Язэпа, і Даіятката, якое ліжала спавітае на саломе побач з валом і аслом.

Як жа апнуўшася Святая Радзіна ўноч на 25 сінняжні ў хлебе, далёка ад Назарэта – горада, дзе жылі плотнік Язэп і лягона жонка? Паводле эвангеліста Луки гэта адбылося наступным чынам. Ад кесара Аўгуста – правіцеля Рымскія імперыі, у склад якой уваходзіла ў тых часы і Палестына, выйшаў загад зрабіць перапіс насельніцтва па ўсей дзяржаве. Перапіс насельніцтва ў Святыя Зямлі рабіўся па мейсцах родавых цэнтраў. Таму "пайшоў таксама і Язэп з Галіею, з мesta Назарэту, ѿ Юдзію, места Давідавае, званае Віфеем, бо ён быў з дому і роду Давідавага" (Лк. 2, 4). І калі Язэп быў там разам з Марылою, якія была ціжарная, надышоў час нараджэн'я ёй, і ўрадзіла Сына Свялага Першага, і палажы-

ла Яго ў жолаб, бо ня было ім месца ў заезьдзе". (Лк. 2, 7).

Падзея, што суправаджалі учалавечаньне Божага, прышэсьце Збавіцеля ў съвет, і адлюстроўваюцца на беларускіх праваслаўных і уніяцкіх абразох. Прауда, на праваслаўных абразох, кампазіцыйная пабудова каторых была закансэрваваная паводле пастановы Стогалавага сабору 1551 году, яксы-хлеб'я малююцца ў выглядзе пячоры ды прысутнічае служка – пэрсанаж вядомы з апакрыфічных Эвангеліяў. На уніяцкіх абразох хлеб'я мае выгляд больш знаёмы беларусу. Эта – драўляная пабудова, перакрытая дзіравым саламяным дахам. Уніяцкія мастакі ня толькі імкнуліся перанесыці падзеі Святой Гісторыі ў натуральныя абставіны, звыклы для гледача, але і падкрэсліць прастату і нават мізэрнасць таго асяродку, дзе адбываецца агульначалавечая, касымічная падзея. Мы бачым простыя плецены кошыкі, у якім ляжыць Немаўля, вузкі чырвоны пасік, якім замацаваны Ягноў беўлы пляюшкі. Дарэчы адзначым, што чырвоная стужка з далёкіх, яшчэ паганскіх, часоў у беларусаў адагрывала ролю аబярога, абароны ад "суроку", нядобрых духаў, і яе нельга ўбачыць на іншых, небеларускіх абразох.

На тым абразе, які Вы, шаноўныя чытачы, бачыце на ілюстрацыі, можна зауважыць яшчэ шэраг прыкметаў, харэктэрных менавіта для уніяцкіх, беларускіх абразоў. Эта шырокія палі, якія абліжаюцца светлавое, маляўнічае вакно. Палі ўпрыгожваюцца графічным малюнкам а, часам, сапраўднымі, ці штучнымі кляйнотамі – каштоўнымі камяніямі, ці якіх імітацыяй. Тло (фон) маляўнічага вакна вельмі часта пакрываецца рэльефнай рэзьбою па леўкісе ў выглядзе кветак і пазалотаў. Мігرنеные залатыя блікаў ад съвятыя лампадаў ці съвекач пагружае сцэну Нараджэнья ў незвычайнэ містычнае асяроддзе, надае ёй съветланоснасць, глыбіню і гучнасць чыстым фарбам малюнка.

Эта і прымушае нас бачыць у простай сцэне пакланенія паствуходу не жанровую карціну, не гістарычную падзею з далёкіх часоў, а менавіта абрэз – маляўнічае съвядчаныне нараджэньня Збавіцеля, прышэсьця Сына Божага ў съвет, акт наявіўлішча любові Божая да людзей. Адчуванне замілаванасці і, адначасна, духоўнай ускульваванасці разыўта па ўсім кампазіцыі – і ў постацях паствуходу ды Язэпа, і ў выразе твару маладое Маці, якія падаецаў ѿ больш буйных памерах за іншых, паколькі з'яўляўся тут другой галоўнай асобай. Эта яшчэ адзін умоўны прыём, які шырока выкарыстоўваецца ў мастацтве абрэза.

Таксама і выява новазапаветнай Троіцы – Саваофы, Ісуса Хрыста ды Духа Свяятога, якую можна бачыць уперсе, вышэй белае стужкі – умоўны прыём, які нагадвае гледачу канец зямнога шляху Збавіцеля, калі Ен, уваскрасішы, сядзе на нябесах побач з Айцом. З'яўлененне гэтай сцэны, якая надае кампазіцыі пўнную адпавядальнасць, харэктэрнае прыкмета сакральнага мастацтва эпохи барока. Яна дазваляе аднесыці час стварэння абрэза да канца XVII – пачатку XVIII ст.т., калі стыль барока, які зарадзіўся на заходзе Эўропы, пачынае мочыцца ўльпіваць на уніяцкіе мастацтва.

Уніяцкіе іканалістычныя не было адгароджанае ад каталіцкага мастацтва непералазна ѿ сцяной. Але яно николі не губілі сваі самастойнасці і адметнасці. Так, на некаторых уніяцкіх абразох Нараджэнья Хрыстовава на дальнейшы можна бачыць трох волхваў на конях, якія йдуць за Віфеемскую Зоркаю, каб пакланіцца Цару

Юдэйскому і прынесці Яму сымбалічныя дары – золата, ладан і мірру. Эта сцена пакланеня трох волхвай, або трох каралёў вельмі пашираная ў каталіцкім заходнезаурапейскім мастацтве і вельмі рэдкая для мастацтва Уніі, якое аддавала перавагу простай, дэмакратычнай і пышноточнай кампазыцыі пакланення пастуху.

І на заканчэнні некалькі словай пра тое, як звязаўся абраз, які Вы бачыце, у музее Старажытнабеларускай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнографіі і фальклору Акадэміі Навук. Гэта было ў 1978 годзе, згод да адкрыцця музею. Загадчыца музею В.В.Церашчатава і аўтар гэтых радкоў даволі нечакана атрымала даволі навядзеніе фонду аброзоў Дзяржавнага Гістарычнага музею ў Маскве. Было вядома, што экспедыцыі ДГМ у даваенны і пасыльваенны час вывозілі абразы з Беларусі. Мы апынуліся ў вялікай зале, дзе на съцелахах захоўвалася

каля 6 тысячай помнікаў, і малады загадчык аддзелу краіху саромеючыя паведаміў нам, што маем мы дзьве гадзіны і што даламагчы на можа, бо ѹ сам на ведае, што дзе стаіць. Пасыля кароткае разгубленасці мы прынісли за справу і, калі наш гаспадар вірнуўся, прад'явілі иму сем образоў. Інвэнтарная кнігі зас্বядчыла, што ўсе яны зь Беларусі. Бяз спрэчкі быў падписаны акт аб передаць помнікаў у Менск. А справа была простая – мы шукалі абразы новабомбіцаў, паводле прыкметаў, якія я адзначыбуў вышыні. Па налагдзенасці палеі і па мярэжыстым фоне. Эта і дазволіла нам хутка знайсці беларускія помнікі.

Так вірнуўся на Бацькаўшчыну гэты цудоўны уніяцкі абраз Нараджэння Хрыста. Нам ня ведама, скуль ен паходзіць – з Віцебшчыны, Магілёўшчыны, Гомельшчыны альбо Міншчыны. Ен належыць Беларусі. То хай ен стане й знакам адраджэння беларускага веры – Уніі.

ЦАРКВА

21 верасня 1990 году ў Менску адбыўся ўстаноўчы сход менскіх грэка-каталікоў, на якім была абрація Царкоўной Рады менскай грэка-каталіцкай абшчыны. На працягу верасня-пісцілады грэка-каталіцкія абшчыны паўсталі ў Гомелі, Полацку, Навагрудку. Распачаўся рух у Вітебску. Азваліся уніяты з Гародні, Маладечна, Магілёва, Берасцю, Століцай, Ліды, Фаніпала, Ворыць. Нападліліся рэгулярныя грэка-каталіцкія набажэнствы на кватэрэах, а, часам, і ў храмах. Звязваліся шмат аховных прыніць хрост ці павянчанца ва ўсходнім абрэзде.

Эта съвезды пра тое, што жывая душа нашага народу прагне, часам падсвядома, вярнуцца да свае старе Веры, да свае Царквы. Бог не забыўся пра нас, і треба адно ісці да Йго сваім шляхам, прасіць Йго па-свайму, і ён нас пачуче.

На шляху уніяцкага адраджэніцкага руху стае шмат перашкодаў. І чарговая з іх – новы Закон СССР "Аб славодзе сумлення..." , які не дазваляе наноўстворным абітальнам разгістравацца і браць сабе храмы да 1 ліпеня 1990 году. На гэтай падставе пакуль адмоўлена ў разгістраванні ўсім грэка-каталіцкім абшчынам на Беларусі. Між тым разгіструюцца дзе-нідзе праваслаўныя прыходы і прымаюцца заўтку на пабудовы новых цэрквяў (толькі ў Менску – восем). Існуе небыськепка, што і колішнія уніяцкія съвятыні будуть перададзеныя Рускай Праваслаўнай Царкве. Але ўсё ж новы Закон не забараняе маліцца, не забараняе весыці царкоўную жыццё ўзгougле і не патрабуе абавязковай разгістрыаці абшчынай – г.зн. прызнае нашу Царкву не юрыдычна, але фактычна.

Такім чынам, сёня на Беларусі створаная і дзейнічае Грэка-Каталіцкая Царква. Першай уні-трыкарочнай проблемай стала вырашыць пытаньня кананічных адносінаў з царкоўным цэнтрам.

Беларусы маюць свайго Апостальскага Візыгата а.Аляксандра Надсанна, але ягоная юрыдыкцыя абыдыме беларускай-каталікай абодвух абрэдаў на эміграцыі. Есць на Беларусі католіцкі біскуп Тадэвуш Кандрусевіч, але ён яна мае юрыдыкцыі на ўсходнім абрэде. Да таго ж, як ведама зь гісторыі, падпірадкаваныне уніяты ў іерархам лацінскага абрэду на Беларусі у ХУШ ст. і ў 20-30 гг. XX ст. мела для іх згубныя вынікі. І ў гэтых варунках новаўтворнымі грэка-каталіцкімі беларускімі абшчынамі было вырашана звязрэнца на Украіну, у Львоў, дзе ўжо аднавілася ва ўсей сваеї былой моці Царква нашых адзінаверыцаў.

19 кастрычніка 1990 году Кіева-Галіцкі мітра-паліт, архібіскуп Львоўскі Уладзімір Стрэйнок даў менскай грэка-каталіцкай абшчыне грамату аб

прыналежнасці абшчыны да старадаўнія Кіева-Галіцкае мітра-полії. 30 кастрычніка гэтую ж грамату атрымала гомельская уніяцкая абшчына. І ў той жа дзень, 30 кастрычніка, мітра-паліт Уладзімір Куліш звестыў, што грамату ўладальнікі атрымалі ў Беларусі, тым самым паклаўшы пачатак арганізацыйнае будовы будуче Беларуское Царквы.

Есць Царква, ёсць адміністрацыя, ёсць цэнтр, з якім яна знаходзіцца ў кананічнай сувязі.

Гэтакі крок беларускіх грэка-каталікоў абуомлены ўжо сучасным становішчам на Беларусі. Гэтак і гісторычна. Цэлая Беларусь некалі належала да Кіева-Галіцкага мітра-полії (што гравіруе мітра-паліты наўчысці жыті ў Вільні ды Наваградку). Дыў сёняць – ад каго яшчэ чакаць пагамогі?

Шмат дае нам і практычна кананічная сувязь з Кіева-Галіцкай мітра-поліяй. Нашыя хлопцы, у якіх ёсць съвятарскія пакліканні, маюць цяпер магчымасць вучыцца ў некалькіх заходнезаурапейскіх сэмінарый ды ў Львоўскай грэка-каталіцкай акадэміі. Тыя ж, што маюць вышэйшую адукацыю, могуць прайсці падрхтоўку і атрымалі съвятарскія съвячэнні за некалькі месяцяў. Беларуское грэка-каталіцкое духавенства мае права мець съмью. Тыя ж, кі адчуў Боскае пакліканні да манаска-жыцця, цяпер маюць магчымасць праходзіць навіцыят у кляштарах дзеяць жаночых манаскіх Законаў (Ордэнай) і трох мужчынскіх Законаў на Заходній Украіне, і пасыля вяртадла на Беларусь, каб адраджаніць манаскае жыццё ў старых уніяцкіх манастырах, якіх адно ў Менску трох.

Есць таксама магчымасць вучыцца на съвятароў і атрымліваць съвєцкую граматичную адукацыю ў Празе, Браціславе, у Лендане і Рыме.

Такім чынам, асновы будуче Беларуское Грэка-Каталіцкое Царквы закладзены. Памагай ей Бог.

Павал Богдан

СУСЬВЕТНАМУ ВАЛАДАРУ ЯНУ ПАЎЛУ ПАПУ РЫМСКАМУ

Беларусы грэка-каталикі

*Маю Я і іншых авечак, што
ня з гэтага двара, і гэных трэба
Мне прывесцьці, каб і яны пачулі
голос Мой. І станеца адно стада
і адзін пастьр.*

Ян 10, 16.

Святы Ойча!

Сярод дзяцей Божых на зямлі існуе спрадвеку беларускі народ. Праз вякі і выпрабаваныні захаваў ён сваю культуру, сваю мову ды веру ў Бога.

Беларусь прыняла Хрысціянства ў блаславёныя часы царкоўнай Еднасці. І таму вельмі натуральна, што ў 1596 годзе дзяячы беларускай Праваслаўнай царквы падпісалі унію з Рымам і гэтым далучылі Беларусь да Адзінай Сусветнай Царквы. З таго часу сталіся беларусы каталікамі ўсходняга абраду. Айцец нябесны чуў голас беларусаў сярод галасоў усіх народаў, што славілі Яго, і бласлаўляў наш квітнечукі Край. Грэка-Каталиків сталася вынікам разьвіцця беларускага Хрысціянства і апораю беларускай духоўнасці й нацыянальнасці. Але вольно Божаю быў пасланы нашай Бацькушчыне цяжкія выпрабаваныні.

У 1839 годзе Унія была гвалтоўна скасаваная маскоўскім царом Мікалаем I, і ўся палітыка ворагаў Беларушчыны – паланізація і русіфікацыя – была наскрашваная на тое, каб беларусы зынклі як этнічная адзінка, як касымічная звяза, як спараджэнне Божае.

Але Бог не пакінуў сваіх дзяцей, што ўжо 150 гадоў блукаюць у цемры. Гарачая жарынкі задушнай веры раз-пораз устыхваюць полымям.

Паўстанне Кастуся Каліноўскага ў 1863 годзе, дзейнасць беларускага нацыянальнага Адраджэння на пачатку XX стагоддзя, утворынне грэка-каталіцкіх парафій у 20–30-х гадох у Задоніі Беларусі ставілі сваёю мэтай адраджэнне Беларускай Нацыянальнай Царквы. Паслы другой сусветнай вайны гэтую справу працягвалі айцы, што апнуліся ў царкоўнай эміграцыі. Яны маліліся за Беларусь і за нашыя душы.

Пачутыя Богамі гэтыя малітвы а таксама гарачыя паміненныя беларусаў нарадзілі новую хвалю адраджэння Грэка-Каталикай Царквы на Беларусі. Цяпер да справы далучыліся маладыя сілы. Сёлета ў Менску ўтварылася суполка "Унія", якая распачала асьветніцкую і выдавецкую дзейнасць. Пачаў выходзіць часопіс хрысціянскага сумоўя "Унія".

Спакаўля пачалі ствараці рэлігійныя абічкыні каталикоў усходняга абраду ў Менску, Вітебску, Полацку, Наваполацку, Гомелі, Магілёве. Азываючы грэка-каталікі і з іншых месцаў Беларусі. Народ углядзеца ў сваю душу і знаходзіць у ёй чистыя зорніты заглушанай плювеламі веры. І цяпер патробынья нам рупілі вяя садоўнікі, якія даглядалі ды ўзорчывалі тыя зярніты, каб далі яны добры ўраджай. Зараз жа на ўсю Беларусь троі грэка-каталіцкія сінагогі. Не маюць вернікі сваі храмы, бо нашыя цэрквы й абразы зынішчаныя альбо адабраныя. Ніяма літаратуры – малтаўнікай, Эвангельляй, асабліва неабходнай дзіцячай хрысціянскай літаратуры, – менавіта беларускай, уніціцай.

Мы робім ёсё, што ў наших сілах, дзеля гэтае святое справы. І мы просім Вашага, Святага Ойча, блаславенныя на далейшую працу.

Слава Ісусу Хрысту!

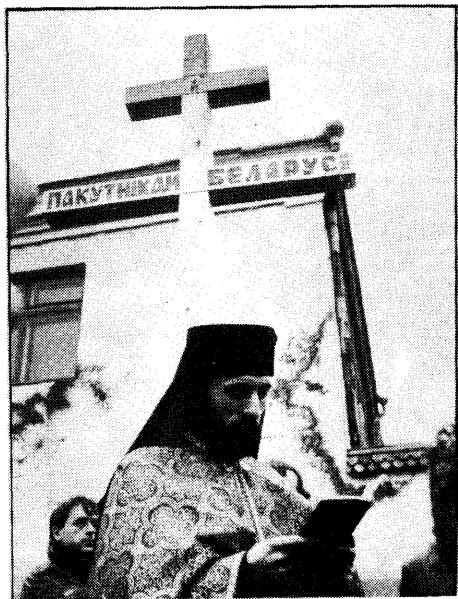
Лэжан грэка-каталіцкіх суполак і вернікаў Беларусі а. Пётра Кузьмічоў, Старшыня менскай грэка-каталіцкай абічкыні Сяргей Абламейка, Старшыня суполкі "Унія" Ірына Дубянецкая, Старшыня попасці грэка-каталіцкай абічкыні Мікола Шарак, Старшыня гомельскай грэка-каталіцкай абічкыні Алег Лабун, ад грэка-каталікоў Наваполацку Анатоль Кулік, ад грэка-каталікоў Вітебску Людміла Вакар, ад грэка-каталікоў Маладзечна Уладзіслаў Свінінскі, ад грэка-каталікоў Століцаў Ігар Міхно.

Менск, 20 лістапада 1990 г.

Гэты ліст быў адсланы Апостольскаму Візітатору для беларусаў-каталікоў замежжа а. Аляксандру Надсану для далейшае перадачы ў Ватыкан.

ВЕСТКІ

КРЫЖОВЫ ХОД У ВІТАБСКУ

Айцец Сэбасцьян чытае Святое Эвангельле ля "Сыцяны плачу".

Асьмячэнне крыжа на месцы забойства сьв. Іязафата.

Халодная імжа і безнадзейна шэрае неба над Вітабскам 10 лістапада. Зымерзлія, панурый гараджаны амаль не звяртаяць увагі і не прыпрыняюцца калі невялікага гурту людзей з Крыжам, які чырвонымі далонямі затуляюць ад ветру й дажджу трапляткі агенчыкі сівечак. На Крыжы надпіс "Пакутнікам Беларусі" і абрэзок з выявайся сівята пакутніка Іязафата Кунцэвіча.

Людзі бяруць Крыж на плечы, і працэсія рушыць у накірунку Усьленскай горкі - запланаванага месца ўстаноўкі Крыжа. За Крыжам у поўным аблазненні ідзе грэка-каталіцкі сівятар са Львова айцец Сэбасцьян. Некалькі дзяўчынскіх галасоў вядуць уніяцкія гімны і псалмы. У грамадзе, што рушыць за Крыжам, грэка-каталікі з Вітабску, Менску, Полацку. Працэсія прыгыняеца калі "Сыцяны Плачу", з намалюванымі выявамі зынчаных вітабскіх храмаў, дзе стала колісъ уніяцкай царквы. Айцец Сэбасцьян чытае сівятое Эвангельле - і працэсія рушыць далей. Бось і высокі бераг Дзвіны. Тут некалі стаялі архірэйскія палацы, тут адбылося жахлівае забойства архібіскупа Полацкага Іязафата, з гэтага берагу скінулі ягонае цела, тут прынялі яго халодныя хвалі адбыўся цуд сівячэнны вады.

Сіцішана-трапляткое пачуцьце далучанаасьцы да сівятое справы яднае людзей. Праз некалькі хвілінай высокі Крыж паўстане над Дзвінью на знак памяці нашчадкаў, на знак надзеі уваскрасення царквы, за якую загінуў сівяты пакутнік...

Але не настаў час.

Гарэлі ў далонях, змагаліся зь ветрам агенчыкі сівечак... За ўрачысты настрой духоўнай узыненасці балюстым дысанансам уварвалася недарэчнай нота. Забарона. Сярод грамады са сівячкамі і абрэзкамі ў руках з'явіліся людзі ў форме Міліцынеры, выконваючы загад гарадзкіх урадаў, перашкодзілі ўстанавіць Крыж. Некалькі гадзін прастасці людзі на стромкім беразе пад лютым ветрам з надзеяй, што Крыж "Пакутнікам Беларусі" дазволіць паставіць на сівятым месцы. Але даслову не дачакаліся. І толькі на кароткі час - пакуль айцец Сэбасцьян тварыў аград асьмячэння - устаў Крыж над Усьленскай гарою. Потым Крыж занеслы ў месца, дзе ён будзе захоўвацца нялэйзу часадзначаны, па ўсім відаць. энсю жа пакутніцкім лесам.

Галіна Жарко

На вуліцах гораду.

Фота А.Крыштаповіча

БАТЛЕЙКА,
БАТЛЯЕЯ -

ЧИРОГІДЗЕЯ

А У СҮВЕЦЕ НАМ

батлейны пасльм

А у сүвеце нам навіна была.
Съяты вечар!
Там Прачыстая Сына разділа,
Съяты вечар!
У небе зоранкі засенціліся,
Съяты вечар!
Прыышлі мудрасы пакланіліся,
Съяты вечар!
Каб забіць Дацца, ірад сам пайшоу,
Съяты вечар!
Ды да ясьляў шах ник не знайшоу,
Съяты вечар!
Узрасло Дацца – Гасподз Хрыстос-Бог,
Съяты вечар!
Прауды съеует знаці Ен нам дапамог.
Съяты вечар!

Батлека надзвычай
зымястоўная і бацата.

Батлеечны будан і лялькі
мадзлююць будову Сусьвету.
Батлека, батлея – зайсе-
ды чароўная дзяя. У батлек-
ы адбываеца тагмінца
народжэньня – э тленнага
пачаєве вечнае.

У батлейах ўсе ідзе сваім
чынам – па калейцы, па
чарзе – то весёлыя баля-
ванны, то драматычныя
бацалі.

Батлека – забуйнянка,
яна вялікая бутэлька з
добрым віном – развеселіць
каго захочаш.

У батлекы кожны можа
энтэсці галочкі алейчик,
балзамчик на свае зьняве-
ранне, зблелеа сэрца.

О, ѣрадзе, ѣраде!
Што ты нарабіў
Сею душу венчую
прад Богам згубіў.
Згубіў ты дзеяньня,
на будзе табе выратоўшыці.

Слухаю тэктэ загоду!
Зекамі! Крокам руши!
Налеса кругом марши!
Аль-деа-а!

Чуў я, што ў май царстве
носы цар об'язіць.
Вялка, вялка,
верны мой служака!
Хуцемка збрайця –
у Бетлеме выграўшыць
Усіх немаўліят забіц,
сватко цара – гаспадара выручай!

Ты, ѣрадзе,
яго на слух,
Вазмы сабе
патыццу почукай...
Лепш караюсным,
чым выратоўкам...

ВАКОЛ КАЛЯДНАГА СТАЛА

Апошні вечар перад святам Раства Хрыстова называюць у нас Святы Вечар. У гэты час дэйуна ўплывае на чалавека навакольле, немагчымае робіца магчымым, нежывое ажывае. Усё набывае таемны сэнс, і прыроды гаворыць людзкою моваю. У гэты вечар асабліва съцеражыся абразіць сябе да іншага дрэннаю думкаю, хлусніней, няшчырасцю. У гэты вечар усё значна і значыць.

Надзвітайчыны сэнс мае ў гэты дзень супольная вячэра. У беларускай хаце да яе сядоць, калі пачынае сутоніца і на небе зьяўляеца першая зорка. Кожная хата сымбалізуе ў гэты час той хлеб, вертэп, дзе на сене нарадзіўся Хрыстос. І таму да съяточнага стала мусіць сабрацца ўся сям'я – разам сустэрэц Раство Збаўцы. Пад абрус съцелюць сена, а на покуці пад абразамі, таксама на сене стаяць куцьцу – кашу зь ячных крупаў. Куцьцу – галоўная абрадавая страва – і ёсць вячэра называюца Вялікай, ці Паснай куцьцёю.

У каляднай кухні галоўнае месца займае менавіта Паснай куцьца. Яна завяршае шасціцьднёўны Піліпаўскі пост. Тут асабліва вялікая ўвага надаецца кожнай страве ў адрозненінне ад наступных дзён Калядоў, калі на баатым стале шмат скаромнага, але сама вячэра вельмі падобная да іншых святаў.

Перад вячэрай гаспадар чытает малітву, і ўсе дзеляніца асьвячона аблаткам (празфіркам), што прынеслы з храма, і гэ-

тым далучаюцца да вялікага шчасція збаўлення, зычыць адно аднаму добраага бы даруюць усе крыйды.

Вячэра складаецца з дванаццаці страваў (калісці ў заможных шляхецкіх дамах бы ў баатых манастырах вячэра складалася з дванаццаці зъменай – па колькасці апосталаў).

Вячэра абавязковая посная. Усе стравы гатуюцца на алею.

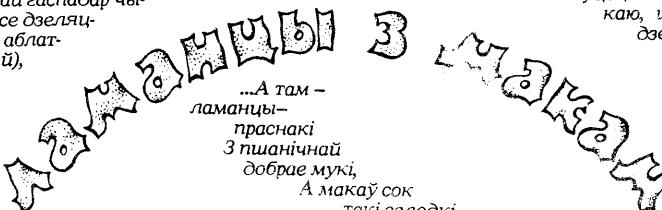
Пачынаецца вячэра з традыцыйнага супу – гэта чырвоны борщ з вушкамі, грыбны, рабіз – міндалевы. Далей ідуць рыбныя стравы: селядзец з алеем, з грыбамі і квасам, ішчупак із карты пад шэрым соусам. Аладкі – абавязковая съяточнай страва – гатуюцца на алею і падаюцца з цертым макам. Пасылья верашчака, сухія грушы, сывілы, яблыкі, мед і аўсяны кісель, і нарэшце – салодкія стравы: пернікі, ламанцы з макам.

Кожны ўздельнік вячэры мусіць пакаштаваць ад усіх страваў. За столом пьюць гарэлку, але ў гэты дзень няшмат. Пльюць па чарзе, кожучы адно аднаму пакаданы.

Завяршае калядны стол куцьца з мядоўю сытай, што ўесь гэты час стаяла на покуці. Ядуць яе пасылья агульнае малітвы, згадваючы жывых і памерлых. Пасылья вячэры ўсе стравы, апроць куцьці, прыбіраюць са стала.

Куцьцю пакідаюць з думкаю, што ўночы прыйдзе на вячэру сам збаўца.

Хай прыйдзе
Ен і ў вашую
хату.

...А там –
ламанцы –
прастакі
З пшанічнай
добрае муکі,
А макаў сок
такі салодкі

Ламанцы ў ўм.

ну, як калоўкі –
Так добра макам
проняліся.

У рот
палаожыши –
абліжыся.
(Я. Колас
"Новая
зямля")

Честа для ламаніцу: Замінайце крутое честа да 120 г муки, 120 г цукру і 1 цэплю яйка. Тонка раскатайце бы на рагозі на тонкай простакутніці (2x7 см), пекчы ў духовуцы на лісце, змазаным алеем, да сьветло-зялёнастай калеру. **Прягатаваныя мацкі:** шклянкі мацку заўліць 2 шклянкі макічага малака і гатаваць 15-20 хвілін на слабым адні, лепей за ўсё на падстойках. Мак спараніна працадзейні прыг сіта, тро разы: пратусціць праз мясцінку бы злуць з 2/3 шклянкі вадкага пчалінкі ...су, дадаць ваниль, 100 г разынкай, папірайдзе замочаных у ро-ме ці канькі бы 100 налужаных бы парубле-ных міндалевых дражай. Калі ручывае ат-

рымаеца запіхне гусіным, можна яго крыху развесці ўспіркамі.
У мац дадаць чарку канькы і астудзіць масу ў лядоўчы.

Перад тым, як падаўваць на стыл, пераклаціць яе ў крышталічныя вазочки бы густа обкладыць печывам.

Караліна Майкевіч

ВЕСТКІ

ГОМЛЯ

Сфармавалася другая, пасыль менскай, грэка-каталіцкай абычына. Яна таксама мae пацьвердкнаны мітрапаліта Уладзіміра Уладзіміра Стэрнона ab прыналежнасці да Кіева-Галіцкай мітраполіі. Савецкія органы ў реєстрацыі адмовілі да і ліпена.

МАГІЛЕЎ

Праведненія першая беларуская імша. Яна адбылася 11 лістапада ў горад грэка-каталіцкага святога Ізафата Кунцэвіча. Імшу адправіў ксёндз Уладзіслаў, бо уніяцкага святара пакуль німа. Сабралася калі дзялох соцене вернікі. У капліцы на каталіцкіх могілках 24 сіненя мае адбыцца наступная імша.

Суполка "Машэка"

ПОЛАЦАК

Паўсталі дзяве грэка-каталіцкія грамады. Зарэгістраваныя яны летам, але канчатковыя сфармаваліся ў верасні пад час святага Франціска Скарбы. Гэтая справа зьдзейсненая з дапамогой айца Яна Матусевіча. Зраза польскія ўніты вельмі заклопачаны лёсам стараўгітнай уніяцкай святтыні - Сафіі. Яны пабудаваны ў XІ стагоддзі ў часы заснавання не-залежнага Польскага княства Юсіславам Чарадзеем. Пасыль аднаго з пажаруў адбудова храма здаймалася сам Ізафат Кунцэвіч. У 1705 годзе расейскі цар Петр I забіў у храме некалькі уніяцкіх святароў, а сам храм загадаў зачыніць і зрабіў там склад вайскове амуніцыі. Перад адыходам расейскіх войскай у 1710 годзе Сафія была ўзварана і ўбліюла сабою гару цагляны да 1738 году пакуль уніяцкі архібіскуп Фларыян Грабніц і не заключыў дамову з архітэктарамі Глубіцам на побудову новага храму. Храм паўстаў у 1751 годзе, а яго заснавальнік Фларыян Грабніц быў пахаваны пры алтары.

Зраза у польскім гарсаваце вырашаеща пытаныне, каму будзе належыць стараўгітная уніяцкая святтыня.

ВІТАБСК

Праваслаўныя святары падзялавалі сябрам клубу аматараў даўніны "Узгор'е" за іх колішнюю вілазарную працу на выраваныні помніка архітэктуры - білога Трынітарскага кляштару. Зраза ён адбудоўваецца як Пакроўская царква.

Пакрысе ў горадзе пачынаецца уніяцкі рух. Сведчаныне толькі - падрэвотука ўстаноўкі крыжка "Пакутнікам Беларусі" у паміжі забігата ў Вітабску святога Ізафата. Але тут асабліва ачуваеща адустанасць грэка-каталіцкага святара і царквы.

Mihael Pauļau.

Часопіс хрысьціянскага сумою. № 2, 1990 г.

Галоўны рэдактар: Ірина Дубянецкая

Рэдакцыйная калегія: Сяргак Абламайка - заснавальнік, Ігар Бабкоў, Юрэс Быкаў, Сяргак Вітушка, Галіна Дубянецкая, Галіна Жарко, Карапіна Мацкевіч - тэхнічны рэдактар, Алена Ткачова

Мастацкі рэдактар: Генадзь Лойка

Рэдакцыйна прыме матэрыялы, аўтам якіх не перавышае 20 стронак машынапісу праз 2 інтэрвалы.

Пішыце: 220050, Менск-50, абантентная скрыня № 224. Наклад 10000.

ВІЛЬНЯ

17 лістапада 1990 г. у Свята- Троіцкай царкве, на сейняшні дзень зачыненай і занядбанай, адбылося набажэнства, якое зарганізавала віленская суполка уніяцкай грэка-католікай. На гэтым набажэнстве прысутнічалі сябры менскаса ўніяцкія суполкі. Пасыль віленскага пераліку зноў прагучала ў гэтым храме беларуская малітва - сілеб. Узнагароднені служыў Божай ў гэтым храме пачалося 12 лістапада гэтага года на дзень святога Ізафата.

Мы завялі знаёмства са старынёю суполкі віленскіх уніятаў Аляксандрам Лікоўскім. Па слоах Аляксандра, віленскія юніты ўжо даўно патрабуюць вяртання ўсяго базилюскіх комплекса - храму, званіцы і кляштару і ўжо ўрад Літоўскага (Літвінскага) рэспублікі абязаваў перадаць храм, а гарадзкія ўлады Вільні маюцца зрабіць рэстаўгацыйную бажніцу.

Аляксандар адзначыў, што ўкраінцы разам з беларусамі маюць агульныя прэтэнзіі на гэты храм, бо гэта адна з найважнейшых святынь уніяцкай царквы яшчэ ад часу Вілікага Княства Літоўскага. (Згадайма яшчэ і пра тое, што ў гэтых "базыльянскіх мурах" месціліся славутыя беларускія музі Ільюшкевічы да Віленскай беларускай гімназіі).

Віленская суполка украінцаў-уніятаў зарэгістравана, напісав сέансам 25 асобай. Маюць яны святара - айца Уладзіміра Пракоп'еву, які стала жыве ў Вільні. Маюць яны вілюйскую падтрымку ад адвінчавара на Украіне. Віленскія юніты-украінцы спадзяюцца, што да іх дадзеніцца і беларусская грамада, каб разам адзінкамі Свята-Троіцкую царкву.

ЛЬВОВЪ

6-12 верасня 1990 г. адбўйся зъезд "Украінская моладь - Хрысту" (УМХ). Традыцыйны зъезд зъезду быў заснаваны ў 1933 годзе пад патранатам мітрапаліта Андрэя Шэптыцкага.

УМХ на быў зъездам у звычайнym разуменныні гэтага слова - з паседжаннямі, разоўніченнямі . . . Мы, сябры менскаса суполкі "Унія", быў прыменены зъдзяйсненія грандэйшым съязтам, якое пабыўлі. На працягу цэлага тыдня адбываліся ўрачыстыя службы ў храмах. Ва ўсіх маладэжных аўдыторыях - школах, вучэльнях, інстытутах, у шпіталіях прыўнесены съвестры з духоўнікамі (святарамі) ды дзеячамі Хрысьціянскага руху Украіны і замежжа. Была заранізавана наўкуковая канферэнцыя "Украінская грэка-каталіцкая царкva-феномен Украінскай культуры". Багатую аўдыторыю зъбраўлі мастацкія выставы і канцэрты духоўнае музыкі і сьевеў.

Кульмінацыйный фесты УМХ сталася шэсць моладзі са сцягамі, са съевамі па вулках старадаўнія Львова. Нагледзячы на непагадзь, даждж, дэсяткі тысячаў людзей сцыкаліся на стадыён "Украіна".

Уранысты заўната над стадыёном высьвячаныя сцягі - зэзды і нацыянальныя жоўта-блакітныя. Прагучалі прывітальныя слова мітрапаліта Кіева-Галіцкага, Архібіскупа Львоўскага Уладзіміра, галавы абласной львоўскай Рады спадара Чарнавіла. Адбылася Архірэйская Боская Святая Літургія.

На другі дзень на стадыёне зноў сабраліся людзі і прага служылі кожнае слова праграмы "Шукаю Хрыста". А потым адбўйся рок-канцэрт з гэтка ж называю - "Шукаю Хрыста"...

Нам, менчукам, заставалася толькі парадавацца за дужыя, волны, абласцюта сучасны рух украінскай ўніяцкай моладзі.

У верасні 1990 г. у Львове адбылася сустрэча сябру рэдакцыі часопіса "Унія" з рэдакцый Украінскай грэка-каталіцкага часопіса "Віра батьків". Нас гасцінна прымалі рэдактар Тэадозій Старак і публіцыст Яраслаў Гнаців.

Часопіс "Віра батьків" знаёміць чытчаную з асновамі хрысьціянскага веравізываўніні, інформуе пра наўныні рагігінага жыцця на Украіне. Багата мейсіца ў часопісе займае гісторыя Царквы.

Пад час нашае сустрэчы адбылася пленінная гутарка, з якое вынікала дамоўленасць пра абліен матэрыяламі ды інфармацый, пра распаўсюджыванне "Унія" на Украіне і "Віра батьків" на Беларусі, пра ўзел беларусаў у працы Львоўскага клубу грэка-каталіцкага інтэлігэнцыі.

СЛУХАЙЦЕ

"РАДЫЕ ВАТЫКАНТ!"

новыя частоты й новыя гадзіны
для беларускіх передача на
Ватыканскім радыё

Беларускі гутарок з 30 верасня 1990 году дўзіўца на піць хваліну больш. Адначасна, кожнае нядзелі пасыля казанчыя паводле лацінскага абрауду рэдакцыі ўвіяла спэцияльную рубрыку для грэка-каталікоў (уніятаў).

Слухайце беларускіх передача Ватыканскага радыё штодня а гадз. 19.10 спрадне-зўрапейскага часу - адпаведна а гадз. 21.10 менскага часу - з паутарэніямі рэйнай а гадз. 5.20 спрадне-зўрапейскага часу (7.20 на Беларусі) на вось гэтых частотах кароткіх хвалін: 6185 кГц і 7365 кГц у дыяпазонах 49 і 41 метраў.